

ВОЈИСЛАВ КОШТУНИЦА

ПОЛИТИЧКА НЕУТРАЛНОСТ ИЛИ ЕВРОПСКА УНИЈА

ВОЈИСЛАВ КОШТУНИЦА

ПОЛИТИЧКА НЕУТРАЛНОСТ ИЛИ ЕВРОПСКА УНИЈА

ФОНД СЛОБОДАН ЈОВАНОВИЋ
Београд, 2013.

Уредник
Борис Миросављевић

Председник Управног одбора Фонда Слободан Јовановић
Матија Бећковић

Чланови Управног одбора Фонда Слободан Јовановић
Александар Илић, Коста Чавошки, Војислав Коштуница,
Владета Јанковић, Слободан Самарџић, Предраг Протић,
Мирјана Стефановски, Ненад Поповић, Миле Савић,
Часлав Копривица, Александар Никитовић,
Борис Миросављевић, Александар Митић,
Милош Јовановић, Петар Петковић

Издавач
Фонд Слободан Јовановић

Увод

Србија је угрожена

Србија је угрожена. Угрожени су држава, њена територија, уставни поредак, привреда, развој земље, демографија, али и моралне и традиционалне вредности. Процес разбијања Србије догађа се данас у измењеним геополитичким приликама, када опада доминантна моћ САД, а расте утицај Русије и других нових центара политичке и економске моћи. То отвара кључно питање, да ли је завршетак започетог процеса пропадања и разбијања Србије неумитан, или је могуће избећи најгори сценарио који је намењен Србији. Друго суштинско питање које се намеће односи се на стратегију будуће политике Србије, која треба да заустави историјски пад Србије и да започне њену државну, националну и моралну обнову.

Садашњи однос Србије према Европској унији, односно Европске уније према Србији, главни је узрочник државне и националне кризе Србије. После 17. фебруара 2008. године, када је „координисаном акцијом” западних сила једнострано и противправно проглашена независност Косова, Европска унија је преузела на себе улогу главног носиоца изградње и стварања нове косовске државе на територији Србије. И више од тога, Европска

унија је постала главни заступник политике уцењивања Србије, заузевши став да су европске интеграције непосредно повезане са успостављањем нормалних добросуседских, а заправо међудржавних, односа Србије са Косовом. Другим речима, Европска унија је поставила разбијање Србије као најбитнији услов за настављање европских интеграција.

Треба подсетити да су непосредно после 2008. године Брисел и тадашњи режим у Србији здружено и смишљено обмањивали српску јавност како су европске интеграције и косовско питање два потпуно одвојена процеса. Поступно, уместо ових обмањивачких порука започиње нова етапа, у којој се успоставља захтев Европске уније да Србија и Косово нормализују своје односе кроз развој добросуседских односа.

Зашто је Европска унија 2008. године прихватила да, заједно са тадашњим режимом у Србији, обмањује јавност тврдњом да су европске интеграције и косовско питање два одвојена процеса? Зато што је тада Демократска странка Србије јасно упозоравала јавност да би потписивање Споразума о стабилизацији и придруживању, после једностраног и противправног проглашавања независности Косова фебруара 2008. године, значило управо прихватање обавезе успостављања добросуседских односа Србије и Косова. Било је неопходно да протекне извесно време како би се потиснуло ово упозорење Демократске странке Србије на прави смисао и значај потписивања Споразума о стабилизацији и придруживању 29. априла 2008. године. Када је Брисел проценио да је дошао прави час, напуштена је пропагандна обмана о два одвојена процеса и приступило се, под покрови-

тељством Брисела, потписивању низа споразума између Београда и Приштине, укључујући и кровни Бриселски споразум од 19. априла 2013. године, као и План његове имплементације. Ови споразуми су дело претходне и садашње Владе у Београду, а најзначајнији, преломни корак у примени ових споразума су локални избори на Косову 3. новембра 2013. године. Те изборе су расписале и њих организују власти лажне косовске државе. Ту државу Београд тобоже не признаје, али је не само позивао већ и терао своје држављане да изађу на изборе које је косовска власт расписала.

Потписивањем бриселских споразума власти у Београду признале су сепаратистичке законе, сепаратистичке судове, сепаратистичке министре и, преко тога, прихватиле захтев Европске уније да српски народ на Косову и Метохији учествује на локалним изборима које организује сепаратистичка власт у Приштини. То је јединствен пример да се једна држава одриче својих државних институција и свога народа у корист сепаратиста. Било је у историји примера капитулације пред оружаном силом, али није било примера да једна власт добровољно уништава и укида, тако рећи сахрањује, своје државне институције, јављајући се тако дословно у улози правог државоубице.

Све ово власт у Србији ради да би се наставиле европске интеграције. Власт је, дакле, потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању прихватила захтев Европске уније да претходни услов за наставак европских интеграција буде разбијање Србије. С друге стране, Споразум о стабилизацији и придруживању са Европском унијом делује дестабилизујуће, заправо де-

структивно по српску привреду, наносећи јој већ годинама штету од више стотина милиона евра. Зашто онда власти у Србији желе да иду путем који доноси озбиљне дугорочне штете државним, националним и економским интересима наше земље?

Да ли се зна, с друге стране, куда стварно иде Србија и шта је данас Европска унија? Колико је мит о Европској унији данас привлачан самим чланицама Европске уније и каква је њена стварна будућност? Заправо, питање које претходи свим овим питањима гласи: да ли власт Србије добро разуме процесе који се данас одвијају унутар Европске уније? Односно, да ли власт и већи део опозиције питање Европске уније посматрају реално и кроз српске националне интересе, или само беспоговорно слушају диктате који стижу из Европске уније? Нажалост, као ретко када у историји, садашња власт се према Европској унији, као једном међународном центру моћи, односи послушнички и поданички. За власт у Србији је Европска унија неупитна вредност, којој морају да се подреде и покоре сваки наш национални интерес и вредност. Самим тим, власт не поставља питање да ли народ Србије жели по сваку цену у Европску унију, већ да ли је Европска унија смислила и утврдила све услове које треба да постави Србији. Поврх свега, за власт Србије Европска унија је идеална и жељена творевина, за коју ниједна српска национална жртва није превелика и свака се мора и може поднети.

Пошто власт, а самим тим ни онај део јавности који подлеже утицају власти, нема рационалан и национално одговоран однос према Европској унији, већ Унију догматски посматра као обећану земљу у коју ће једном и

Србија закорачити, неопходно је размотрити стварно стање у Европској унији и њену перспективу у ближој будућности. Нико одговоран не би смео да занемари и игнорише чињенице које говоре да је Европска унија у дубокој кризи. Она се већ годинама налази у финансијској кризи, у кризи јавних дугова, у кризи функционисања и стога ни за многе њене државе чланице, а ни за многе државе кандидате она више није привлачна као пре десет или петнаест година. Исланд је потпуно прекинуо приступне преговоре, иако је био близу уласка у Унију. Ако наши еврофанатици кажу да је Исланд мали и готово небитан, онда би свако разуман ипак морао да се замисли пред најављеним референдумом Велике Британије о изласку из Европске уније. Британија, будући нуклеарна сила и стална чланица Савета безбедности, има специфично искуство и посебно место у европској и светској политици, што значи да би њено напуштање Европске уније имало највиши могући значај.

Ако бисмо се ослонили на разборитост и искуство које као народ имамо, морали бисмо да се озбиљно запитамо какво је то стање у Европској унији када Британија хоће да је напусти. Или, како је могуће да Србија хоће беспоговорно и по сваку цену да настави европске интеграције, а Британија, ни под најповољнијим условима, неће да остане у ЕУ?

Ту су, затим, и примери страховите економске кризе која већ годинама подрива Грчку и њену стабилност, али и Шпанију, и Португалију и Италију. То потврђују и економска и социјална криза, процеси и потреси у више других држава чланица Уније. Како је могуће да власт Србије не жели да види размере кризе која је захватила

Европску унију? Како је могуће да власт не види дубину кризе у Грчкој, Шпанији, Португалији и Италији и мисли да ће Србији бити добро када уђе у Унију, док је истовремено неизвесна судбина њених садашњих чланица? Власт не види да су готово пресахле инвестиције из Европске уније, као што не види да се сама заклиње у Уједињене Арапске Емирате као последњу наду Србије, а заборавља да су Емирати на другој страни света у односу на Европску унију.

Још мање је власт спремна да чује разложне гласове који долазе из саме Европске уније, попут става бившег чешког председника Вацлава Клауса, који одавно упозорава да бриселска бирократија руши темељне демократске вредности и да ова наднационална творевина угрожава слободу као највећу вредност демократских држава. Европска унија и Брисел су преузели многобројне надлежности од националних држава и тиме их отуђили од демократије и воље народа, које су могућне и долазе до изражаја само у оквирима националних држава.

Шта онда може да се ради при оваквом слепилу наше власти и већине странака данас у Србији? Како Србију отргнути из овог подређеног и потчињеног положаја у односу на Европску унију? Једини начин је покретање расправе и отварање јавне дебате о томе шта је државни, национални и економски интерес Србије. Да ли Србија са нејасном перспективом чланства у Унији, и знајући да је перспектива саме Уније под великим знаком питања, треба да иде беспућем наде у чланство у Европској унији или је њен дугорочни интерес проглашавање политичке неутралности? Србија се тешко огрешила о своје суштинске националне интересе када је прихвати-

ла наднационалну идеју југословенства и потом коминтерновску наднационалну идеју комунизма. Као да нас ове заблуде, као ни милиони живота којима су плаћене, нису довољно упозориле да више никада и ни по коју цену не напуштамо политику и вредности српске националне државе.

Пут европских интеграција, на коме је формализован услов да Србија треба да се разбија како би напредовала ка чланству у Унији, може бити у дословном смислу судбоносан и кобан по будућност Србије. Зато је последњи тренутак да се Србија отворено суочи са претећом тешком кризом која произлази из уцена Европске уније. Никада није био потребнији разговор о избору правог пута којим Србија треба да иде. Не треба спорити ни могућност да исход једне озбиљне националне дебате буде тај да народ ипак закључи да је Европска унија најбоље решење за Србију. Али ма какво било решење, оно мора бити резултат националне дебате, у којој ће сви аргументи бити темељно расправљени. Јер ми морамо размислити да ли је добро ићи ка чланству у време овако дубоке кризе Уније, и зашто је добро ићи ка чланству ако је услов за то одрицање од дела земље. Неприхватљиво је да се без озбиљне националне расправе дају готови демагошки одговори на судбоносна питања са којима се суочава Србија.

Зато је неопходно покренути разговор о будућности Србије, а прва тачка тог разговора треба да буде разматрање односа Србије према Европској унији. Са своје стране, допринос тој расправи дајем кроз ставове изнете у овој књизи. Сматрам да је за почетак расправе можда најбољи пут да се утврде кључне чињенице и питања

о односу Србије и Европске уније. Кроз та питања и одговоре на њих може да се уобличи стратегија будуће политике Србије, која би пре свега била сагласна са државним, националним и економским интересима Србије, а не Европске уније.

Одговори на сва ова питања у књизи заснивају се на једном становишту које је пре свега утемељено на српским националним интересима, али истовремено води рачуна о демократским начелима и вредностима које Левијатан бриселске бирократије не само да игнорише већ и озбиљно угрожава. Изостајање ове расправе значило би потцењивање историјског значаја и искуства које има Србија као стара европска држава и народ. Истовремено, то би било и омаловажавање њене традиције, у којој су прихватања готових решења споља били изузеци, а ослањање на сопствена знања и снаге правило. Али, изнад свега, морамо имати самосвест да је данас Србија озбиљно угрожена и да нам је животни важно питање којим путем треба да идемо даље. Да ли путем европских интеграција или путем самосталности и слободе, на који Србију једино изводи политичка и војна неутралност?

Расправу о овој теми започео сам још пре неколико година у низу интервјуа и ауторских чланака, а посебно у књизи *Зашићо Србија а не Евројска унија* (Београд, Фонд Слободан Јовановић, 2012) Књига која се сада налази пред читаоцима покушава да одговори на раније дилеме, раније постављена питања и да понуди нека реална и остварљива решења.

Однос Србије и Европске уније до једностраног проглашења независности Косова

Деведесетих година Европска унија није представљала значајнију тему у политичком животу Србије. Ниједна релевантна странка у том периоду није стављала Европску унију у средиште свог интересовања, тако да фактички није било ни поборника ни противника уласка Србије у Унију. Ни на преломним изборима 2000. године Европска унија није била тема ни саме кампање Слободана Милошевића, нити моје кампање. Главна омраза била је према НАТО пакту, који је 1999. извршио агресију на Србију, а Европска унија се није истицала, нити је народ у њој препознавао било пријатеља било изразитог непријатеља Србије. Премда су земље чланице Уније у оквиру НАТО пакта учествовале у агресији на Србију, осуда и гнев јавности били су пре свега усмерени на САД и НАТО.

Тај неодређени положај Европске уније према Србији у тренутку када су негативне емоције српског народа углавном биле усмерене према НАТО и САД пружао је Европској унији прилику да се, после рата западних сила против Србије, у свету појави као према нашој земљи пријатељска организација. После дугих година рата и санкција, српски народ је желео да почне да живи

у миру и у нормалним односима и са западним светом. Било је потребно да се Србија врати у чланство међународних организација из којих је била искључена (пре свега УН и ОЕБС) Савет министара ЕУ укинуо је који дан после петооктобарских промена, 9. октобра, већину санкција према Савезној Републици Југославији. Истовремено је СР Југославији одобрена помоћ из Брисела, а Европска комисија је крајем октобра 2000. одобрила трговинске олакшице за 95 одсто индустријских и пољопривредних производа из Србије.

Треба се и подсетити да је власт у Подгорици не само пре већ и после петооктобарских промена порицала постојање савезне државе. Већ 7. октобра 2000. године председник Црне Горе Мило Ђукановић изјавио је у Никшићу да су „избори у СРЈ нелегитимни и да ће таква бити и свака влада”. Који дан касније, 12. октобра у Подгорици, председник Ђукановић је одбио учешће црногорских власти у влади СРЈ и изнео став да две федералне јединице, Србија и Црна Гора, треба прво да траже међународно признање и да потом формирају савез, а да је сваки облик заједничке државе неприхватљив. Из месеца у месец из Црне Горе понављане су изјаве да је „Црна Гора кренула путем независности и међународноправног субјективитета и тај процес се не може зауставити”, што значи да „Југославије апсолутно нема и не може је бити”. Било је зато веома важно доказати да Југославије има, а то је прво постигнуто 31. октобра повратком СРЈ у чланство УН, упркос противљењу Црне Горе, израженом у писму председника Ђукановића генералном секретару Кофију Анану.

Чињеница је да Европска унија није на почетку подржала захтев Црне Горе да изађе из СРЈ, већ је, напротив, декларативно подржала опстанак и преуређење заједничке државе. Савет министара Европске уније је 22. јануара 2001. године сугерисао нови уставни договор Србије и Црне Горе унутар СРЈ. Да Европска унија није заступала овакав став, него да је отворено или мање отворено подржала захтев Црне Горе за независношћу, то би по свему судећи одмах након 5. октобра довело до распада заједничке државе. Али, Унија је очигледно имала свој редослед потеза, у којем се у првој фази рачунало на преуређење федерације.

У складу са својим политичким погледима и уверењима, увек сам полазио од Србије и њених интереса, а не од привржености било страним центрима моћи, било њиховим идеологијама. Рачунао сам да је боље да Европска унија декларативно подржава заједничку државу, ма какви били њени стварни планови, него да декларативно подржава разбијање државе. Јер, у двочланој федерацији у којој власт једне федералне јединице тражи независност, подршка Европске уније независности Црне Горе могла је да буде од пресудног значаја. Овако суђен избор и чињеница да је и после 5. октобра Ђукановићев режим побеђивао на изборима у Црној Гори утицали су да 31. маја 2002. дође до потписивања Београдског споразума о преуређењу СРЈ у Државну заједницу Србије и Црне Горе.

Сматрао сам да идеја заједничке државе Србије и Црне Горе заслужује да урадимо све што је у нашој моћи, чак и по цену да се недовољно проверене вредности као што је Европска унија прихвате, не би ли била сачувана

заједничка држава. Отворено супротстављање или резерве Србије према учлањењу у Европску унију значили би готово неминовно разбијање заједничке државе. Однос снага био је такав да су европске интеграције представљале какву такву интегративну компоненту у заједничкој држави и на изванредан начин значиле брану разбијању државе.

Може се узети да до 2004. године, иако је имала политичке односе, Србија са Европском унијом није имала институционалне везе. Демократска странка је већ тада све више почела да истиче чланство у Европској унији као свој главни политички циљ. Што је више Демократска странка инсистирала на Европској унији, то је Српска радикална странка била изричитоје против Европске уније. А Демократска странка Србије водила је политику очувања заједничке државе и сваку је идеју, па и идеју Европске уније, мерила по томе да ли доприноси или не доприноси очувању државе.

Навешћу још и пример састанка у Кабинету председника Владе када је, у најужем саставу, разматрано како да се поставимо према добијању Студије изводљивости Државне заједнице Србије и Црне Горе, у пролеће 2005, после које ће крајем године започети и преговори о Споразуму о стабилизацији и придруживању. Била су оштро супротстављена мишљења присталица идеје да се Студија изводљивости јавности представи као техничка ствар која не заслужује посебну пажњу, и заступника мишљења да од Студије изводљивости треба направити неку врсту мита јер то може да помогне очувању заједничке државе. Иако нисам поборник новопечених митова и потчињавања политике пропагандним сред-

ствима, на крају сам ову расправу преломио тако да предност треба дати очувању заједничке државе. Тако је и Демократска странка Србије започела јавну кампању којом Европску унију ставља као државни циљ, не би ли на тај начин допринела опстанку заједничке државе.

Прво право искушење у односима са Европском унијом представљао је, међутим, њен ултимативни захтев Влади Србије да сви хашки оптуженици морају бити приведени и изручени Хашком суду. Радило се о изручивању српских генерала за које сам сматрао да су, посебно на Косову, бранили своју земљу. Дубоко ме је погађала помисао да они који су бранили Србију на Косову у време натовске агресије на земљу треба да буду изручени Хагу. Био сам свестан да би прекид сарадње са Хашким трибуналом значио обарање Владе и највероватнији долазак на власт оних који су у претходном периоду без икаквих политичких и моралних дилема изручивали Србе Хагу. У тим тешким недоумицама родила се идеја о добровољним предајама, што би крајњу одлуку препустило онима које је Хаг оптужио. Мислио сам да ће и они одмерити између става моје Владе, која им оставља слободу да сами изаберу, и неке друге владе која би их без двоумљења хапсила и изручивала.

Питање сарадње са Хашким трибуналом почело је све отвореније да разоткрива право лице Европске уније и њене скривене планове за Србију. Оно што се наслућивало у приступу Европске уније када је реч о Хагу све извеснијим се показивало на примеру Црне Горе. Заправо, Хаг и Црна Гора су се слили у једну тачку која је Европској унији послужила да Србији зада снажан ударац разбијањем заједничке државе. У мају 2006. године, дакле

месец дана уочи референдума о независности у Црној Гори, Европска унија је донела одлуку да суспендује преговоре са Србијом јер, како је саопштено, власти у Београду нису достигле тражени степен пуне сарадње са Хашким трибуналом и нису ухапсиле и том суду изручиле оптуженог генерала Ратка Младића. То је био, нажалост, знак да Европска унија није више за очување заједничке државе, како је годинама тврдила, већ за њен нестанак, за њено разбијање. Јер, суспендујући европске интеграције баш у том тренутку, тобоже због недовољне сарадње са Хашким трибуналом, Европска унија је раскинула главну нит која је давала снагу очувању државне заједнице.

Истовремено, док је Европска унија откривала свој прави план да разбије заједничку државу Србије и Црне Горе, она је, супротно Дејтонском споразуму, водила политику централизације Босне и Херцеговине. Циљ ове политике био је утапање Републике Српске у БиХ. Дакле, заједничку државу Србије и Црне Горе требало је дезинтегрисати, а Босну и Херцеговину интегрисати, односно централизовати, укидањем Републике Српске. Уверен сам да заштита правног статуса Републике Српске представља изузетно важан национални интерес српског народа. То ме је и руководило да прво 2001, а затим 2006. године потпишем Споразум о специјалним паралелним везама, најпре између Савезне Републике Југославије, а потом и између Србије и Републике Српске. Из истог разлога сам и на куповину Телекома Републике Српске 2006. године гледао као на суштински важан национални циљ у повезивању економског простора Србије и Српске. Наш велики, изузетан национални интерес јесте

напредак Србије и напредак Републике Српске и, наравно, повезивање Србије и Републике Српске у свим сферама живота, што нам омогућава сам Дејтонски споразум.

Али да се вратимо на питање односа Европске уније према државној заједници, односно према референдуму о независности у Црној Гори. Када је реч о референдумским условима, ЕУ је допустила, или дала зелено светло, подгоричким властима да одступе од нечега што је било у складу са постојећим стандардима (рецимо у случају референдума о независности Квебека 1980. и 1995), а то је да неопходна, природна већина за референдум у Црној Гори може бити само апсолутна већина, дакле најмање 50 одсто од броја уписаних бирача. Европска унија је затим лишила права изјашњавања на референдуму 260.000 црногорских држављана са пребивалиштем у Србији. Поврх свега, ЕУ је небројене приговоре поводом нерегуларности на референдуму потпуно игнорисала. Наиме, ниједан једини од поменутих приговора није био прихваћен. Треба се подсетити да је референдум у Црној Гори спроведен тако што је изасланик Уније за ту прилику у Црној Гори био Мирослав Лајчак, док је председник Републичке референдумске комисије по избору Уније био Франтишек Липка. Исцрпна и потпуна грађа о манипулацијама и крађи на референдуму у сарадњи Европске уније и власти у Подгорици обелодањена је иначе као посебан документ на 1296 страна, под називом *Бијела књија: Референдум у Црној Гори 2006*. Тако је са црногорским референдумом постајало све јасније да је Европска унија злоупотребила поверење Србије и да њен циљ није био очување постојеће државе већ заправо њено раз-

бијање, постепено, корак по корак. Први чин тога комадања била је Црна Гора, а други, који је тек требало да уследи, било је Косово.

Све ово је захтевало хитно и мудро реаговање Србије, уместо било каквог показивања љутње због онога што је Европска унија учинила заједничкој држави, спремајући се истовремено на отимање Косова. Зато сам, одмах после црногорског референдума, све снаге усмерио на доношење новог Устава као правне бране намери да се разбије Србија. Било је неопходно уставно заокружити државност Србије и заштитити њену државну целину због тога што је време увелико превазишло Устав из 1990, посебно после референдума у Црној Гори. И поред тога што је први нацрт Устава Влада Србије, чији сам био председник, упутила и Скупштини и јавности на расправу још у лето 2004, као да је све било прече од тога да Србија добије нови Устав. Поједине јавне личности су се изрутивале самом залагању за то да Србија добије Устав, као да је природно да једна држава нема устав, а не да га има. До тешко изнуђеног заокрета је ипак дошло 12. септембра 2006, када је усвојена одлука Скупштине Србије о неопходности доношења Устава. Та одлука је садржавала и преамбулу будућег уставног акта, у којој је потврђено да је Косово саставни део Србије не само са историјског становишта и у складу са унутрашњим правом, већ и са становишта међународног права, као што је утврђена и уставна обавеза свих државних органа да заступају и штите државне интересе Србије на Косову и Метохији у свим унутрашњим и спољнополитичким односима.

На Западу се тада, међу другима, одмах огласила Међународна кризна група, која је исправно оценила да је „циљ новог устава да покаже непријатељски став према независности Косова и да створи нове правне баријере за независност Косова”. Ипак, супериорно држање Европске уније и уверење у Бриселу да ће уставни референдум у Србији пропасти због строгих услова за његово усвајање, ишли су нам на руку. Доношење новог Устава било је велика победа Србије и велика победа народа у борби да се заустави комадање земље.

Јасно је било да се, уместо макар и минималног некадашњег поверења према Европској унији, мој однос сада свео на позициону игру у којој се не откривају карте, са јединим циљем да се сачува Косово, односно целовитост Србије. У Викиликсовим београдским депешама може се прочитати да је помоћник америчког државног секретара Данијел Фрид после једног нашег разговора изразио отворену сумњу према мом ставу о европским интеграцијама, запажајући да сам „неискрено подржао европску будућност Србије”. (Никола Врзић, *Викиликс: Тајне деоградских дејеша*, Фонд Слободан Јовановић, Печат, 2012, стр. 23) Имајући у виду околности и време у којем су ти разговори вођени, Фрид је био у праву.

У исто време, на основу разговора са председником Путином постајао сам све уверенији да се може обезбедити подршка Русије у Савету безбедности тако што ће руска делегација ставити вето на сваки покушај западних сила да се, средином 2007. године, Резолуција 1244 замени новом резолуцијом, која би садржавала битне елементе Ахтисаријевог плана о тзв. надзираној независности Косова. Ахтисаријев план је иначе Скупштина

Србије почетком године, 14. фебруара 2007, већ била одбацила. У Санкт Петербургу јуна 2007. председник Путин ми је директно поставио питање да ли Србија остаје чврсто при свом ставу да не прихвата Ахтисаријев план. Наиме, за Русију би било врло непријатно када би се Србија у последњем тренутку предомислила и тако оставила Русију да сама брани српску ствар. Дао сам тада чврсту реч председнику Путину да Србија неће прихватити Ахтисаријев план док сам ја председник Владе. После тога, Русија је током јуна и јула 2007. у Савету безбедности одбацила седам нацрта резолуција западних сила који су садржавали битне елементе Ахтисаријевог плана.

Не треба ни најмање сумњати да су доношење Устава Србије и одбацивање Ахтисаријевог плана озбиљно покварили рачуне Европској унији и САД у њиховој намери да отму Косово. Убрзо је на моју иницијативу уследило проглашавање војне неутралности Србије, што је подједнако помрсило конце намерама НАТО пакта да увуче Србију у своју орбиту, полазећи између осталог и од тога да је према Анексу 11 Ахтисаријевог плана НАТО требало да представља на Косову „коначан”, дакле највиши орган. Тиме би Косово као привремено запоседнута територија било претворено у трајно запоседнуту територију на делу суверене и међународно признате државе. Зато је у лето 2007. Демократска странка Србије започела кампању против чланства Србије у НАТО пакту, а за војну неутралност Србије. Та кампања била је и позив на јавну расправу о односу Србије и НАТО пакта. Неколико месеци касније, 18. октобра 2007, Демократска странка Србије усвојила је Декларацију о војној неутрал-

ности. У Декларацији се указује да би одустајање од принципа војне неутралности и приступање НАТО пакту обавезивало Србију да учествује у ратовима који нису у њеном интересу, ограничило би њену независност и слободу политичког одлучивања, угрозило би животе њених грађана и оптеретило унутрашњи преображај и напредак земље. У Декларацији је такође потврђено да нико нема право да донесе одлуку о приступању Србије било ком војном савезу без сагласности грађана, који се о томе могу изјаснити само на референдуму.

Убрзо, на предлог Владе Србије, и Народна скупштина је 26. децембра 2007. године усвојила Резолуцију о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије, која садржи и став који гласи: „Због укупне улоге НАТО пакта, од противправног бомбардовања Србије 1999. године без одлуке Савета безбедности до Анекса 11 одбаченог Ахтисаријевог плана, у коме се одређује да је НАТО ‘коначан орган’ власти у ‘независном Косову’, Народна скупштина Републике Србије доноси одлуку о проглашењу *војне неутралности* Републике Србије у односу на постојеће војне савезе до евентуалног расписивања референдума на којем би се донела коначна одлука о том питању.”

Пошто западне силе нису успеле да сломе отпор Србије, а истовремено смо били обезбедили подршку Русије, потез који је преостао САД и Европској унији био је да почетком 2008. посегну за једностраним и противправним проглашењем независности Косова. Ту се сепаратистичка власт апсолутно није ништа питала, већ су о свему одлучивале САД и Европска унија. Министри Уније су тако 18. фебруара, дан после једностраног про-

глашења независности Косова, донели закључке чији последњи став је гласио: „Савет понавља приврженост ЕУ принципима Повеље УН и Хелсиншког завршног акта, између осталог и принципима суверенитета и територијалног интегритета у свим резолуцијама Савета безбедности. Подвлачи своје уверење да, имајући у виду сукоб из деведесетих и продужен период међународне администрације под Резолуцијом 1244, Косово представља *‘јединствен случај’* који не доводи у питање ове принципе и резолуције.” То је значило да је ЕУ привржена територијалном интегритету свих држава сем Србије, будући да је Косово одређено као тобоже „јединствен случај”.

Утешна награда Европске уније за Србију било је прихватање да Србија, после једностраног проглашења независности Косова, потпише Споразум о стабилизацији и придруживању са Европском унијом. Признавање велике већине држава чланица Европске уније и потписивање Споразума о стабилизацији и придруживању биле су оне тачке на којима је Демократска странка Србије морала отворено да се супротстави Европској унији. Тиме је за ДСС била и формално завршена политика европских интеграција и отворена нова страница која ће ићи према политичкој неутралности као најбољој опцији за Србију.

Јасно је да су Европска унија и САД уложиле све своје снаге да натерају Србију да прихвати Ахтисаријев план. Јер прихватањем Ахтисаријевог плана, који се заправо звао Свеобухватни план за решење статуса Косова, једним потписом би сва питања око независности Косова била решена. Сразмерно својим снагама, био сам

одлучно против Ахтисаријевог плана. Знао сам да бих прихватањем Ахтисаријевог плана био подржан од САД и Европске уније као „храбар”, „поштован” и „одговоран” лидер и да би ми на располагању стајали сви медији које Запад свесрдно пружа како бих објаснио грађанима да је то прагматично решење које је у наводном интересу Србије. Како тај механизам функционише најбоље се види на примеру прошле и садашње власти које су бриселске споразуме, којима се директно руши Србија, уз подршку западних сила и медија приказале као споразуме који су у нашем најдубљем интересу.

Наравно, поред опстанка на власти, за мене постоји и много важније питање: шта се са том влашћу може урадити на корист Србије? Ахтисаријев план је подразумевао предају Косова. Може ли се, сме ли се одрећи дела територије сопствене државе и народа који живи на њој искључиво зарад опстанка на власти? Никада нисам користио реч издајник ни за кога у Србији. Али зато могу да кажем да бих, да сам прихватио и потписао Ахтисаријев план, самог себе сматрао издајником. Зато се ниједног тренутка нисам двоумио, већ сам се свом снагом латио посла да спречим усвајање Ахтисаријевог плана. И нема сумње да је основни разлог због чега су се западне силе окренуле против Демократске странке Србије управо тај што сам онемогућио остваривање њиховог важног циља да се прихвати и потпише Ахтисаријев план, који је најбрже и најједноставније водио до жељеног циља, а он је био да се Србија сама одрекне Косова.

Једноставно речено, на Западу је временом политика двоструких аршина потпуно преовладала као нешто сасвим природно. Ако је разбијање Србије у национал-

ном интересу Америке, онда то по њеној логици мора бити и у интересу Србије. Они који се томе у Србији одлучно противе бивају на разноразне начине прокажени од моћних западних сила. Али, да ли се стабилност и мир могу заснивати на политици двоструких аршина и који су дугорочни домети такве политике? Сваки пут када се крши међународно право проблеми само постају све сложенији и увећавају се уместо да се решавају. Србија је пре четрнаест година насилнички и најгрубљим кршењем права бомбардована, а проблем Косова до данас не само да није решен него се све више удаљавамо од правог и остваривог решења.

Улога Европске уније у разбијању Србије

Када су, у јулу 2007. године, у Савету безбедности пропали покушаји САД и Европске уније да се, уместо Резолуције 1244, у нову резолуцију унесу битни елементи Ахтисаријевог плана, западним силама је постало јасно да нису успеле да утичу ни на Београд ни на Москву да се прихвати Ахтисаријев план. То је био снажан сигнал западним силама да започну припреме за једнострано проглашење независности Косова, при чему су у јесен 2007. године нови преговори под покровитељством Тројке (САД, ЕУ и Русије) послужили западним силама да добију довољно времена да се припреме за акцију једностраног проглашења независности Косова.

Европска унија је преузела улогу главног носиоца „координисане акције” проглашења једностране независности Косова. Наиме, Европској унији је припало да обезбеди да се на Европском самиту у децембру 2007. утврди основ за признавање независности Косова и да њена мисија Еулекс замени Унмик на Косову, како би се УН истиснуле са Косова. То значи да је Европска унија давала политичку логистику за противправно проглашење и признавање независности Косова, обезбедивши да њена мисија Еулекс буде надлежна за изградњу државних институција Косова. С друге стране, НАТО је

присуством својих војника на Косову пружао војну подршку за проглашење независности покрајине. На тај начин су Европска унија и САД поделили улоге у оквиру „координисане акције” прављења албанске државе на територији Србије.

Преговори о статусу Косова под покровитељством Тројке прекинути су, мада услови за прекид преговора нису били испуњени, зато што није дошло до компромисног решења. Ипак, на седници Савета безбедности 19. децембра 2007. САД и поједине европске државе спречиле су званичну иницијативу Србије и Русије да се преговарачки процес настави. Нешто раније, под нескривеним притисцима из Вашингтона, Савет министара ЕУ је 14. децембра 2007. закључио да је преговарачки процес „исцрпљен” јер две стране нису дошле до обострано прихватљивог споразума. „Обострано прихватљив споразум” са становишта САД и ЕУ подразумевао је да Србија пристане да се, супротно Повељи УН, Резолуцији 1244 и властитом Уставу, одрекне Косова. Наравно да оцена да је преговарачки процес исцрпљен отвара низ питања. Пре свега и посебно, поставља се питање ко и када може рећи да нема више услова за преговоре, односно да преговоре треба напречац прекинути. Овде такву оцену није изнела посредничка група у целини, дакле Тројка, већ само један њен део, тачније САД и ЕУ.

Заправо, како је друга рунда преговора започела, уз посредовање Тројке, тако се и завршила – у знаку јасног америчког ултиматума. Пре него што су преговори започели, 28. септембра 2007, државни секретар Кондолиза Рајс је изјавила: „Како ћемо до тога доћи остаје да се види, али Косово ће бити независно. Ми смо томе посвећени.”

Пред крај преговора, 6. децембра у Бриселу, на састанку шефова дипломатија ЕУ и НАТО, Кондолиза Рајс је извршила одлучујући притисак. Захваљујући томе, у ЕУ је дошло до договора о „координисању” независности Косова уз покушај привида „поштовања међународног права”.

Одговор Владе коју сам предводио био је да прогласи правно ништавном противправну и једнострану независност Косова, која је проглашена 17. фебруара 2008. године, и исто тако да прогласи ништавним и све одлуке органа Европске уније о слању мисије Еулекс на Косово, јер су представљале непосредно угрожавање територијалног интегритета, суверенитета и уставног поретка Србије. То је био политички одговор Европској унији, а одговор НАТО-у био је још раније проглашавање војне неутралности Србије Резолуцијом Народне скупштине из децембра 2007. године. Тек после парламентарних избора маја 2008. и преузимања власти од стране Демократске странке, бивши председник Србије Борис Тадић је прихватио долазак Еулкса. То је урађено супротно поменутој скупштинској Резолуцији, у којој се унапред утврђује да би успостављање предложене мисије ЕУ (Еулекса) за спровођење одбаченог Ахтисаријевог плана представљало акт угрожавања суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Србије, па самим тим и да та мисија не може доћи на територију Србије, односно на Косово, без адекватне одлуке Савета безбедности.

Европска унија је своје право лице према Србији показала када је постала носилац „координисане акције” проглашења независности Косова. Без Европске уније, само проглашење независности Косова заправо би истакло незаконитост овог сепаратистичког акта. Ту би

мало значила снага коју САД имају као заштитник албанског сепаратизма. Европска унија се појавила у улози покровитеља независности Косова, да би покушала да прикрије чињеницу да се ради о безаконном отимању дела територије Србије као међународно признате државе. Требало је заправо по сваку цену избећи повезивање НАТО агресије на Србију са проглашењем независности Косова. А заправо је та веза непосредна и очигледна. Проглашење независности Косова свој почетак, своје основе, свој корен има у НАТО агресији на Србију. И ту се рачунало на улогу Европске уније, да она ову везу између агресије и проглашења независности Косова потисне што више може у други план.

Сва средства којима је Европска унија располагала коришћена су да би се обезбедило заокруживање независности Косова. Као главну полућу, Европска унија је употребила започете европске интеграције Србије. Тврдећи да је питање Косова завршено, Европска унија је упозоравала Србију да свака њена политика против независности Косова може да значи да ће пут Србије у ЕУ бити прекинут. Испоставило се да сама ова претња Европске уније више него убедљиво делује на многе странке у Србији и да за остваривање свог циља Европска унија само треба да што јаче врши притисак на Србију. Најтежи ударац и понижење за Србију представљало је потписивање Споразума о стабилизацији и придруживању са Европском унијом 29. априла 2008, непосредно после једностраног и противправног проглашења независности Косова. То је био јединствен пример у историји да једна држава потписује међудржавни споразум са

савезом држава које су претходно признале постојање друге државе на њеној територији.

Зашто Европска унија није одмах и унапред, на почетку европских интеграција, саопштила Србији да она не види Србију у њеним постојећим границама, већ без Косова? Ми данас са пуним правом тврдимо да је Европска унија смишљено злоупотребила поверење Србије. Зато Јелена Гускова с разлогом закључује: „Када се гледа хронологија односа са ЕУ, види се потврда тезе да ЕУ није тежила да прими Србију у своје редове, већ је чинила све да се Београд само сложи са постављеним условима.” (Јелена Гускова, „Како ће се Србија допасти ЕУ”, *Глас Русије*, новембар 2010) Другим речима, садашњи односи Србије и Европске уније почивају на злоупотреби поверења од стране Европске уније. Нити Србија може да превиди ову злоупотребу поверења, нити Европска унија може да је прикрије. Никада никоме није пошло за руком да добре и трајне односе гради на злоупотреби поверења. То су слаби, трошни темељи на којима се ништа озбиљно и поуздано не може подићи.

Неминовно се зато отвара питање стварних планова Европске уније када се ради о чланству Србије у Унији. Јер не треба сметнути са ума озбиљно и дуго искуство које државе Европске уније имају, као и то да оне добро знају шта значи и које последице повлачи за собом злоупотреба поверења. С оправданим разлогом треба запитати да ли Европска унија оваквим односом према Србији стварно рачуна на њено чланство, или је посреди политика која ће, када се заокружи независност Косова, тражити нове разлоге који спречавају улазак Србије у Унију. Коју вредност представља Србија и који допринос

она може дати Европској унији ако је претходно преварена и ако јој је отет део територије? Да ли Европска унија уопште може да, као на свог будућег члана, рачуна на државу којој је, током процеса европских интеграција, злоупотребом поверења и потом најотворенијим уценама одузет део територије? Шта ће преварена, осакаћена и понижена Србија било коме, а поготово Европској унији која је одиграла главну улогу у разбијању њене државности? На крају, шта ће Европској унији Србија као чланица која би је стално подсећала на оно шта јој је Унија урадила?

Европска унија има разне механизме да спречи улазак Србије у своје чланство. Пример Турске, која је вечити кандидат за улазак у ЕУ, то најбоље показује. Нико више не узима озбиљно ни помисао да ће Турска стварно постати чланица Уније. Данас се већ и Европска унија и Турска праве да процес приближавања иде својим током, док у исто време Немачка саопштава да ће уместо чланства понудити Турској привилеговано партнерство. Европска унија може обећавати Србији чланство све док Србија буде испуњавала све њене захтеве који воде заокруживању независности Косова, а затим обећања о уласку у Европску унију под разним изговорима могу бити замрзнута или суспендована.

Друга могућност је да се Србија заустави на овом путу самоуништења и стави тачку на испуњавање захтева Европске уније за стварање независне државе Косово. То би значило нову државну политику која је спремна да започне процес редефинисања односа између Србије и Европске уније, обустављање европских интеграција и успостављање, на здравим темељима, реалних односа између

Србије и ЕУ. Кључно је питање да ли Србија има снаге да садашњи поданички однос према Европској унији замени новим односом, у којем ће Србија без устезања и колебања инсистирати на уважавању и поштовању свог територијалног интегритета, као што ниједна држава чланица Европске уније никада и нипошто не дозвољава да се доведе у питање њен територијални интегритет.

Трећа реална могућност је да дође до темељног преуређења или самоурушавања Европске уније много пре него што то сада изгледа. Највећи изазов за опстанак Европске уније представља наговештена намера Британије да распише референдум о останку у ЕУ. С обзиром на специфичан утицај који Британија има, њен излазак из Европске уније имао би драматичније последице по Унију него што је то тек излазак једне државе из ње. Радикална промена или самоурушавање Европске уније могу се дакле догодити и пре коначног расплета односа између Србије и Уније, односно између Београда и Приштине.

У сваком случају, показује се да однос Србије према Европској унији одређује њену будућност, а у крајњем случају одређује и однос Србије према самој себи, према својој територији и према свом народу. Ствари су далеко сложене и због тога што је Европска унија постала симбол доброг живота у Србији и привлачан циљ за народ, који је већ више од две деценије у сукобу са западним светом.

Међутим, многе ствари излазе на површину, почев од уцењивачког става Европске уније према Србији који поприма драстичне размере, до дубоке кризе која потреса саму Европску унију. Самим тим постаје све видљивије и јасније да се Србија суочава са питањем да ли ће

наставити да иде путем самообмањивања, који постаје све очигледнији, или ће се окренути, погледати у очи истини, схватити праву улогу Европске уније и, у складу са својим стварним интересима, заузети став према њој. Када се ствари до краја изоштре, поставља се питање: да ли Србија може да пристане на коначне резултате агресије коју је НАТО извео 1999. године? Из те агресије проишло је проглашење независности Косова и та агресија остаје основа на којој се гради независност Косова. Отуда пред Србијом коначно стоји избор: или да се и даље самообмањује, да заборави агресију над собом и прихвати нешто што је плод те агресије - независност Косова, или да не прихвати независност Косова и тиме да се не помири са оним што јој је претходило, са натовском агресијом на Србију.

С друге стране, улога Европске уније је да се, ако је то могуће, никада не постави ово једноставно питање. Уместо њега, Европска унија намеће Србији другу врсту размишљања и решења. По том решењу, Косово је прошлост, а Европска унија будућност. Србија треба да се одрекне прошлости и Косова и да се окрене европској будућности. Одрицање од прошлости подразумева предузимање јасних корака у признању независности Косова. Пошто је независно Косово пројекат Европске уније и како оно треба потпуно да се оствари тек у будућности, онда и Србија, тиме што се окреће Европској унији и будућности, треба да буде главни саучесник у заокруживању независности Косова.

Србија би на тај начин и суштински гледано, постала држава која нема прошлост, држава која се своје прошлости одрекла. То је експеримент који још никада није

извршен и Србија је вероватно прва на којој се ова сурова операција врши, и то без анестезије. Свака европска држава је итекако поносна na своју прошлост и ни од једне се не тражи да прошлост заборави, да је се одрекне и да се окрене искључиво будућности. Држава без прошлости је празна, гола ледина на којој све започиње изнова и испочетка. Могуће је градити нову државу на голој ледини, практично без прошлости, али није могуће укинути прошлост већ постојећој и старој држави. Нераскидива је веза између прошлости, садашњости и будућности једне државе. Управо у тој вертикали састоји се идентитет једне државе и једног народа. Држава која укида своју прошлост заправо укида свој идентитет, а то значи да нестаје са политичке карте и прави место оним државним творевинама које јасан идентитет поседују. Можда нема бесмисленије новостворене фразе од оне према којој треба заборавити прошлост и окренути се будућности. То у преводу на језик здравог разума значи залагати се за самоукидање народа и државе.

Сплет историјских услова по правилу се усредсређује на тачку у којој се једна држава или уздиже или пада. У овом тренутку, стицајем низа околности, питање односа према Европској унији јесте она тачка на којој ће или доћи до слома Србије или до њеног успона и обнове, односно показивања снаге да смо држава и народ који могу да одбране своје суштинске интересе. Европска унија је поставила и озваничила услове који дословно траже од Србије самоукидање. Пуна нормализација односа Србије и независне државе Косово, што на крају подразумева и пријем Косова у Уједињене нације, кључни је услов Европске уније за наставак европских ин-

теграција. На политичком и моралном плану, ове услове прати савет Европске уније да, као што је већ речено, одбацимо прошлост и да свој поглед усмеримо само у светлу европску будућност.

Србија мора јасно да одговори на ове захтеве Европске уније. Ако одговори позитивно и настави да испуњава услове Уније, следи државни и национални слом земље. Биће у томе и нешто од освете многих историјских непријатеља Србије за све поразе које су у историји од Србије претрпели. Нико осим Србије у том случају неће бити крив за њено самоуништење. Европска унија је могла једном, или више пута да злоупотреби поверење Србије, али ако Србија, упркос свему, и даље истрајава на том путу самообмањивања, онда су то њен избор, њена одлука и њена судбина.

Наравно да су данас потребни огроман напор, воља и разборитост да би се променио започети пут европских интеграција Србије и да се земља окрене себи и својим интересима. Управо у том подухвату састоји се државотворна политика која успоставља ваљан пут којим Србија треба да иде. Да ли Србија има снаге за овај подухват? Може ли да изађе из замке у коју је упала и да се отргне од слаткоречивих и лажних обећања Европске уније? Управо нам искуство из наше прошлости, оне исте коју би Европска унија да укине, говори да је Србија проналазила и сабирала своју праву снагу када су прилике изгледале и горе и безнадежније него данас. Зато суштинско питање данас гласи: хоће ли Србија пронаћи своју душу и још једном преокренути ток своје историје успостављањем државотворне политике, која ће заменити владајућу политику разбијања државе и затирања њеног идентитета.

Последице саветодавног мишљења Међународног суда правде

Крајем 2007. године постало је извесно да ће „координисаном акцијом” Европске уније и САД бити омогућено противправно и једнострано проглашење независности Косова. Између Демократске странке Србије и Демократске странке, као главних странака које су сачињавале Владу, избио је суштински спор око расписивања председничких избора у тренутку када се спремао удар на Србију проглашењем независности Косова. ДСС се оштро противила расписивању председничких избора у тренутку када би цела земља требало да се усмери на одбрану Косова док је, с друге стране, ДС исто толико инсистирао да се избори по сваку цену распишу. Прави смисао тих избора био је да се покаже да је стање у земљи потпуно нормално, из чега произлази и да је најављивано проглашавање независности Косова такође нормална и очекивана ствар. Подједнако, или још важније са становишта Запада и његових партнера у властима Србије, требало је на тим изборима обезбедити победу проевропских снага, односно победу кандидата Демократске странке Бориса Тадића. То веома добро потврђује једна од Викиликсових београдских депеша, у којој је између осталог забележено: „Званичник

Демократске странке председника Тадића упорно је молио Сједињене Државе да одложе признање Косова док Тадић не буде изабран, како би осигурале демократску победу и одржале пут Србије ка европским интеграцијама (...) У том смислу (Борислав) Стефановић је упорно молио Сједињене Државе, 'светионик слободе', да одложе признање Косова до окончања другог круга председничких избора. Одлагање косовске декларације омогућило би Тадићу да избегне пораз." (Врзић, *Викиликс*, стр. 73) Ствар са расписивањем избора је преломила Српска радикална странка, која је изричито тражила да се избори напишу, како би и њен председнички кандидат Томислав Николић могао да учествује на њима. Чињеница да су избори за председника Србије завршени тачно два дана пре проглашења једностране независности Косова није нешто чиме Србија може да се поноси. То је била велика и значајна победа Европске уније.

Уместо да се цела земља, хиљадама порука и манифестација, једнодушно супротстави најављеном проглашењу независности, Србијом су одјекивале предизборне паролe као у најнормалнијим временима. Било је више него јасно колико је то лоша и штетна порука. Тиме се дошло до краја са политиком националног консензуса и било је само питање тренутка када ће се распасти коалиција која је сачињавала Владу. Познато је да на тим изборима нисам дао подршку кандидату тадашњег коалиционог партнера, председнику Демократске странке Борису Тадићу. У писаном облику саопштио сам да му подршку могу дати само ако се обавезе да ће Влада Србије прекинути европске интеграције уколико се Европска унија на било који начин сврста на страну сепарати-

ста. Тадић ми је одговорио писмом у којем је стајало да он не може пристати на прекид европских интеграција, али да никада неће признати Косово. Прави смисао неуморно понављане фразе да се никада неће признати независност Косова, а да се при томе ради све супротно, може се добро видети из једне од Викиликсових београдских депеша, у којој амерички амбасадор Мајкл Полт препоручује председнику Тадићу и министру Јеремићу да „српски приговор на независност Косова сведу на једноставну изјаву да ‘никада неће прихватити или признати’, без одлажења даље (нпр. позивање на даље преговоре, даља одлагања и сл.)” (Врзић, *Викиликс*, стр. 39) Није тешко уочити да се и прошла и садашња власт у Србији доследно држе ове препоруке.

Следио је затим други суштински спор око мога захтева да Србија тужи Међународном суду правде макар једну државу која би признала независност Косова. Пошто је ДС имао већину министара у Влади, овај предлог није могао да прође. ДС се није изјашњавао шта би хтео да предузме пред Међународним судом правде, али је категорично био против тужбе.

Трећи спор у тадашњој Влади био је пресудан и за саму Владу и он се односио на посланички предлог резолуције (ДСС, СРС и СПС) Народној скупштини, чија је суштина била захтев да европске интеграције морају бити у функцији очувања целовитости Србије. Уколико то не би био случај, тражио би се прекид европских интеграција. У предлогу Резолуције о заштити територијалног интегритета Републике Србије у односима са међународним организацијама констатује се да је ЕУ донела одлуку о противправном слању Еулекса на територију

Србије и да је велики број земаља Уније признао једнострану независност Косова, због чега се ЕУ упозорава да само целовита Србија у својим међународно признатим границама, може и жели да учествује у европским интеграцијама. У том смислу, предлог Резолуције садржи и упозорење да „Народна скупштина позива Европску унију да јасно и недвосмислено потврди целовитост државне територије Републике Србије, као једини услов за наставак преговора о придруживању Србије ЕУ. Србија ће преговарати о пријему у чланство ЕУ уколико се испуни овај, најмањи могући, захтев државе Србије”. На седници Владе, међутим, тадашњи министар спољних послова Вук Јеремић образлагао је предлог да Влада одбије ову резолуцију, док је тадашњи министар за Косово и Метохију Слободан Самарџић давао аргументе зашто се овај предлог мора прихватити. После прегласавања од стране министара из редова Демократске странке, уследила је моја оставка, односно враћање мандата народу.

За Европску унију у том тренутку кључни циљ је био да, после признавања једностране независности Косова од стране већине њених држава чланица потпише са Србијом неки споразум, чиме би показала да процес отимања Косова за Србију није разлог да преиспитује своје односе са ЕУ. У складу са политиком Европске уније према Србији, најпре је, одмах после другог круга председничких избора, 7. фебруара, Србији послат један кратак, празан, готово бесмислен папир који је требало да представља неку врсту претходног уговора између Србије и Уније. Реч је о Привременом политичком споразуму о сарадњи између ЕУ и Србије. Демократска стран-

ка Србије одбила је да одржи седницу Владе, како се овај немушти споразум не би усвојио. Потом је, усред парламентарне изборне кампање, без формалног одобрења Владе, у Луксембургу 29. априла потпредседник Владе Божидар Ђелић из Демократске странке, у присуству председника Тадића и министра спољних послова Јеремића, потписао Споразум о стабилизацији и придруживању са Европском унијом. Тиме је после председничких избора од дела власти на још грубљи начин стављено до знања да Србија не мари за Косово и да се, док Унија настоји да распарча Србију, односи са Европском унијом унапређују.

Европска унија и САД су, отворено и јавно, после ванредних мајских избора 2008. године чиниле све да се изигра народна воља исказана на изборима и да се формира проевропска, а не српска Влада. Тако је дневни лист *Политика* после мајских избора обелоданио улогу америчког амбасадора у Београду Камерона Мантера, кроз његове разговоре са најважнијим привредницима (реч је о клубу „Привредник“), чијим најпознатијим члановима је саопштио да се од њих „очекује да имају став о политичким догађајима и да би њихов став требало да буде у прилог Владе коју би чинили листа ‘За европску Србију’ и СПС”. Да су кључну улогу у развоју догађаја после мајских избора 2008. године имали страни амбасадори, а не српски бирачи, потврдиће две године касније и британски амбасадор у Београду Стивен Вордсворт, који је у интервјуу *Блицу* 22. јуна 2010. изјавио да се „догодио фундаменталан, сеизмички помак у српској политици”, да би затим задовољно закључио: „Све главне странке су сада на истом путу”.

Заузврат, сасвим очекивано, када је тако била формирана проевропска Влада, она је изашла у сусрет захтевима Уније у две суштински важне ствари. Србија је дозволила долазак Еулекса на Косово, а, уместо тужбе, Међународном суду правде упућен је захтев за саветодавно мишљење Суда. Оба посла Влада Демократске странке обавила је брзо, пре краја 2008. године.

За Европску унију, значај доласка Еулекса огледао се у даљем слабљењу и обесмишљавању Резолуције 1244 и протеривању УН са Косова. При томе је готово понижавајућа симболика да Еулекс користи печате и друга знамења нелегалне државе Републике Косово. Давањем сагласности на долазак Еулекса, власт Србије је најдиректније прекршила Резолуцију Скупштине Србије из децембра 2007. године, у којој је изричито наведено да би долазак Еулекса угрозио територијални интегритет Србије. Прво се говорило о „реконфигурацији Унмика”, а заправо је била реч о потискивању, избацивању Унмика и УН са Косова уз долазак Еулекса. Другачије речено, долазак Еулекса значио је одлазак Унмика. Месецима су, од образовања нове Владе, званични представници Србије заступали став да Еулекс може да дође на Косово под одређеним условима, уз гаранције његове статусне неутралности. Како Еулекс као мисија ЕУ није био и није ни могао бити статусно неутралан, цело претварање и игра око тобожњих услова које постављају власти Србије (тзв. „План у шест тачака”) завршили су се у једном правно необавезном Извештају генералног секретара УН о Унмику 24. новембра 2008. године.

Пошто је Европска унија, захваљујући српској власти, обезбедила успостављање Еулекса, прешло се још актив-

није на највећи подухват до тада. Радило се о поступку пред Међународним судом правде, односно могућности да Србија тужи неку од држава које су признале нелегалну државу Косово. Било је познато да Демократска странка Србије тражи да се нека држава тужи Међународном суду правде, а западне силе су озбиљно узимале у обзир ову претњу која је могла да им зада знатне тешкоће. Када је Влада Демократске странке пристала да, уместо тужбе, од Суда затражи саветодавно мишљење, западним силама постао је најважнији начин формулисања питања које се поставља Међународном суду правде, како би се тиме обезбедила једна од највећих победа САД и Европске уније над Србијом. Начин на који је Србија поставила питање Међународном суду правде изазива оправдану сумњу да то питање није самостално формулисала Влада Србије, већ да су западне силе сугерисале његову садржину. Ову сумњу поткрепљује и чињеница да је ово питање више него лако септембра 2009. године ушло у текст одговарајуће резолуције Генералне скупштине УН, што значи да Европска унија и САД нису имале ништа против питања у форми у којој га је Србија поставила Међународном суду правде.

А зашто западне силе нису имале ништа против таквог питања Србије, већ им је оно било прихватљиво као да је њихово? Питање је, да се подсетимо, гласило: „Да ли је једнострана декларација о независности од стране привремених институција самоуправе на Косову у складу са међународним правом?” Питати да ли је косовска декларација о независности сагласна међународном праву је исто као и питати да ли је било која политичка декларација о независности, каквих има широм света,

сагласна међународном праву. Овако постављено питање омогућило је Међународном суду правде да тврди да међународно право у начелу не забрањује једностране декларације о независности, не улазећи у то да ли такве декларације производе државност. При томе је такво мишљење Суда било додатно засновано на оцини да аутори декларације нису „привремене институције самоуправе на Косову” већ група која је себе дефинисала као „демократски изабране лидере народа Косова”, другим речима - једно неуставно албанско тело. Пошто је косовска декларација следила уобичајену логику до сада познатих декларација о независности, она је у том смислу иста као свака друга таква декларација. Дакле, није питање да ли је сама декларација сагласна међународном праву, већ је право питање да ли је Косово, као део територије једне међународно признате државе под привременом међународном управом, имало право да једнострано прогласи независност. Само питање морало је бити усмерено на легалност сепаратизма и једностране независности, а не на садржину једне чисто политичке прокламације.

Поставља се питање како је дошло до ове кобне грешке, али и могућности да уопште није била реч о грешци већ о унапред смишљеном сценарију западних сила, на који је власт Србије пристала. Елементарно правно знање налагало је да се нека држава тужи а не да се тражи саветодавно мишљење, а још елементарније правно знање упућивало је да се никако не може тражити мишљење о декларацији, него о чину сепаратизма. Како власти Србије под контролом Демократске странке нису урадиле ни једно ни друго, оне су објективно одговор-

не да су намерно ишле на руку покровитељима независности Косова.

Не знам шта данас мисле они који су формулисали питање упућено Међународном суду правде, али сам сигуран да су Европска унија и САД више него задовољни. Претпостављам да би ондашњи носиоци српске власти највише волели да се ова, по Србију понижавајућа, епизода потпуно заборави. Међутим, последице које су произашле из одлуке да се постави такво питање кобне су по српске националне и државне интересе. Јер, најјаче оружје које је Србија имала у одбрани Косова јесте позивање на право - међународно право кроз Повељу Уједињених нација и Резолуцију 1244, и домаће, унутрашње право, односно Устав Србије. И политика око које се градио консензус у Србији између 2004. и 2008. године заснивала се управо на залагању за поштовање међународног и унутрашњег права. Зато је питање на који ће се начин Србија поставити према Међународном суду правде било од највећег значаја.

Извесно је да је начином на који је Србија поставила питање пред Међународним судом правде прошла власт намерно или ненамерно одбацила једино право оружје које је имала у рукама. Ако знате коју снагу представља међународно право, онда је дубоко узнемирујуће када видите са којом лакоћом је прошла власт упропастила изгледе Србије да води политику одбране Косова. Упоредо са постављањем пред Међународни суд правде оваквог питања, које представља губљење свих изгледа Србије пред овим Судом, вођена је кампања у Србији за промену Устава. Циљ је био да се истовремено сломе обе упоришне тачке одбране Косова, дакле и ослонац на

међународно и ослонац на унутрашње право. Пошто је постављање питања пред Међународним судом правде било у искључивој надлежности Владе Србије, она је испунила овај први циљ на коме су инсистирале западне силе. Промена Устава зависи од Скупштине Србије и Уставом предвиђеног поступка и ту ствари стоје другачије, наравно када је реч о његовој формалној промени. Додуше, не може се не закључити да је током преговора и споразумима склопљеним у Бриселу Влада Србије небројено пута „мењала” Устав, грубо га кршећи, уз доследно ћутање Уставног суда.

Европска унија и Косово од два одвојена процеса до захтева за фактичким признањем Косова

Уочи проглашења једностране независности Косова 2008. године главне бриге Европске уније биле су да задржи Србију на европском путу, да доведе Еулекс на Косово и да усмери власти Србије да не туже неку државу пред Међународним судом правде. Сагласно оваквим циљевима, политика Европске уније формулисана је тако да у тој фази важи фраза да су европске интеграције Србије и косовско питање два одвојена процеса, два колосека. Данас се готово нико и не сећа ове политичке тактике Европске уније, која је била краткорочна и заснивала се на чистој обмани. После једностраног проглашења независности Косова требало је примирити грађане Србије и саопштити им оно што су они у том тренутку највише желели да чују. А то је да се са Косовом не тргује и да предаја територије није услов за европске интеграције.

Ова политика Европске уније важила је отприлике непуних годину дана. Када је Брисел проценио да је прошла опасност да Србија прекине европске интеграције и да режим Демократске странке корак по корак иде унапред утврђеним европским путем, полако и постепено почела је да се назире нова политика условљавања Србије. Да Европска унија том новом политиком запра-

во условљава и уцењује Србију убрзо је постало више него јасно. Непријатна је чињеница да је Европска унија поузданог савезника и саучесника у овом пузајућем отимању Косова пронашла у српској власти, која је тада била предвођена Демократском странком.

Од 2009. године поступно се обавља замена политике да су европске интеграције и косовско питање два одвојена процеса. Заправо, ту се ради о замени и гурању у заборав политике „и Косово и Европска унија”. А свако ко је желео да буде поштен према Србији знао је да је политика „и Косово и Европска унија” постала немогућа оног тренутка када је Европска унија припремила „координисану акцију” проглашења независности Косова и када је огромна већина држава чланица Европске уније признала противправну и једнострану независност српске покрајине.

Пристанак Владе Србије да, после поражавајућег саветодавног мишљења Међународног суда правде, Владин предлог резолуције за Генералну Скупштину УН 9. септембра 2010. замени предлогом ЕУ формално је значео напуштање политике „и Косово и Европска унија”. Европска унија, која је захтевала успостављање нормализације односа Србије и Косова, постала је посредник у разговорима Београда и Приштине. Оног тренутка када је Србија пристала да Европска унија, која води политику разбијања Србије, буде посредник у разговору између Београда и Приштине, она је и званично дала потпуни примат европским интеграцијама у односу на очување и одбрану територијалног интегритета Србије. То је била логична последица низа претходних корака власти у погубном процесу одустајања од Косова зарад европских интеграција.

Сама чињеница да је Србија изместила расправу из Савета безбедности, где је захваљујући руској подршци имала контролу над косовским процесом, и преместила је у Генералну скупштину, где не постоји право вета, а да је затим, потајно и преко ноћи, сопствени предлог резолуције заменила предлогом Европске уније, представљала је лош знак и наговештавала је њене нове поразе. Какве ће последице имати дијалог Београда и Приштине под покровитељством Европске уније могло се унапред наслути-ти. Први бриселски споразуми које је потписала прошла Влада имали су карактер директног рушења државе. Најпогубнији је био споразум о интегрисаном управљању границом. Али ни други бриселски споразуми (о матичним књигама, катастру и признавању диплома) по својој штетности за Србију нису за њим много заостајали.

То су били плодови дијалога под покровитељством Европске уније. Другачије и није могло бити од тренутка када се по новом, у Бриселу издиктираном, тексту резолуције као покровитељ разговора уместо Савета безбедности појавила Европска унија. Са потписивањем бриселских споразума (оних из 2011. и 2012. године) преостало је да Европска унија и озваничи да више не постоји политика да су европске интеграције и косовско питање два одвојена процеса, већ да се формализује нов став који гласи да је Косово кључни услов за добијање датума о почетку преговора Србије са Европском унијом.

Шта значи за Србију да је нормализовање односа, односно успостављање добросуседских односа са Косовом кључни услов за њене европске интеграције? Другим речима, шта значи за Србију пристајање на захтев Европске уније да њено добровољно саучествовање у оти-

мању Косова буде суштински предуслов за даљи напредак у европским интеграцијама?

Држава која пристаје на овакав услов у суштини самоукида своје основно одређење као државе. Не може држава ако је држава да прихвата разговор о уништењу саме себе на делу сопствене територије. Таквог примера нема у досадашњој историји. По томе је Србија јединствен случај. Дакле, није, како је речено, „јединствен случај” Косово, јер се једнострана независност дешавала пуно пута, већ је, садашњом политиком ове и претходне Владе, дошло до јединственог случаја у историји Србије. Никада се, наиме, није догодило да држава добровољно пристаје да учествује у сопственом самоукидању на својој територији.

Нисам сигуран ни да су било прошла било садашња власт разумеле шта значи и какве ће последице имати пристанак на формализовање става Европске уније да је Косово главни услов европских интеграција. Претпостављам да они размишљају да би евентуално будуће чланство Србије у Европској унији могло да потисне све лоше последице које носи предаја Косова. Али то само сведочи о непромишљености и неодговорности њихове политике. Јер држава која својом политиком пристаје да буде марионетска творевина Европске уније нема више чему добром да се нада. Европска унија је, када су у питању њени интереси, немилосрдна и према солидним државама, а да неће бити према Србији која себе своди на државу која прихвата услове какви се ниједној држави нису постављали и тиме себе своди на статус обичног послушника Европске уније.

Истицањем питања нормализације односа са Косовом као примарним условом за европске интеграције Србије, Европска унија је успела да наметне једну за њене интересе битну ствар. А то је да се крајње екстремна и опасна идеја ЕУ о разбијању Србије успостави као нормална политика. Истовремено се умерена и разумна политика, која полази од поштовања међународног и унутрашњег права Србије, проглашава екстремистичком. Тако и западне силе све оно што саме раде зарад заштите свог територијалног интегритета проглашавају нормалним, укључујући примера ради и војну интервенцију Британије на Фокландским острвима, док истовремено правну аргументацију Србије у заштити њеног територијалног интегритета проглашавају ненормалном и екстремном. С друге стране, свако послушништво у Србији и свако испуњавање налога западних сила називају разумном, храбром и визионарском политиком. Памтим како ми је после парламентарних избора 2007. године и уочи образовања Владе један западни политичар поручио да очекује „да ћу направити патриотски, а то значи европски избор”. Патриотизам се, по том схватању, своди на заступање туђих, заправо интереса ЕУ, а заступање интереса сопствене државе и народа види се као непатриотски, екстремистички чин.

Шта је екстремно у политици Демократске странке Србије? Да ли је то њен разуман став да се Устав Србије мора поштовати, као што се поштује сваки устав у Европи? Или њен став да се мора поштовати обавезујућа Резолуција 1244 СБ, коју власт у Србији више уопште и не помиње? Шта је екстремно у ставу да би политичка неутралност боље заштитила интересе Србије од члан-

ства у Европској унији, јер се Европска унија отворено залаже за разбијање Србије? Свако непристрасно разматрање налаже да се оваква политика ДСС назове умереном и разложном, а не екстремистичком.

С друге стране, како назвати политику Европске уније према Србији? Како назвати ту политику Европске уније, од пристрасног референдума под покровитељством Европске уније којим је разбијена заједничка држава Србије и Црне Горе, преко координисане акције за проглашење независности Косова, затим наметања Споразума о стабилизацији и придруживању који је потписан са једним делом техничке Владе, све до увођења Еулекса и изнуђивања бриселских споразума којима се озваничава саучесништво Србије у заокруживању независности Косова? Зар то није екстремна и деструктивна политика са циљем разбијања једне међународно признате државе и чланице Уједињених нација?

То што је Европска унија системом уцена и притисака обезбедила да две владе Србије раде на остваривању њених интереса да се створи независна држава Косово такође говори да је реч о екстремној, а не о разложној и умереној политици. Јер, Европска унија која се састоји од готово пет стотина милиона људи, која има државе чланице које имају нуклеарно оружје, успела је да натера власти Србије да поклекну пред тако великом силом. Али суштина је у томе да Европска унија спроводи политику која је екстремна самим тим што представља насиље над једном сувереном државом. По правилу, екстремна политика је дугорочно неодржива. Европска унија на такав начин или мора потпуно да сломи Србију, или ће се показати да ова политика не доноси стабилност и благодостање,

већ само продубљује постојећу политичку кризу, не омогућавајући развој и преко потребну стабилност.

Политика Европске уније према Србији приближава се свом зениту и могућној преломној тачци. Са јасним ставом да је Косово најважнији услов за европске интеграције Србије, Европска унија намерава да зада коначан ударац и сломи Србију. Подсећамо да је Демократска странка Србије приликом потписивања Споразума о стабилизацији и придруживању јавно упозоравала да је у том споразуму поменута обавеза Србије да успостави добросуседске односе са Косовом. Сада Европска унија то и званично захтева од Србије. Успостављање пуне нормализације између Србије и Косова, како захтева Европска унија, у основи значи пристајање саме Србије на радикалну политику дезинтеграције земље. Када једна држава пристане да за њу важи услов самоукидања на делу територије, онда се приближавамо веома опасним последицама које угрожавају сам опстанак те државе.

Које ће последице Европска унија имати због екстремне политике према Србији у овом тренутку није могуће до краја сагледати. Али Србија се због те политике налази пред можда судбоносном одлуком. Ако настави да иде путем на који је тера Европска унија, Србија се приближава свом државном, националном и економском слому. Додир са претњом самоуништења може да буде и отрежњујући. Приближавање слому може да буде и приближавање тачки на којој ће се Србија пренути и поново крочити на државотворни пут обнове државе, нације и економије. Зато је питање односа према Европској унији постало питање слома или успона Србије.

Бриселски преговори и споразуми

До преговора у Бриселу између Београда и Приштина, који су започели у пролеће 2011, а затим и до одговарајућих споразума дошло се на основу Резолуције Генералне скупштине УН коју је 9. септембра 2010. поднела Србија, повлачећи свој ранији предлог резолуције и замењујући га предлогом ЕУ. Ова Резолуција представља завршетак процеса који је започет подношењем захтева Србије да Међународни суд правде донесе саветодавно мишљење о косовској декларацији о независности. Један погрешан и штетан захтев Србије Међународном суду правде завршио се погубном Резолуцијом Генералне скупштине УН. У тексту те Резолуције, као прво, додатно се потврђује односно прихвата „са уважавањем саветодавно мишљење Међународног суда правде од 22. јула 2010. године о томе да ли је једнострано проглашење независности у складу са међународним правом када је у питању Косово”, а затим се „поздравља спремност Европске уније да олакша процес дијалога између страна при чему би даље овај дијалог имао за циљ да унапреди сарадњу, оствари напредак на путу ка Европској унији и побољша животе људи”.

Дакле, пошто је Србија пристала на Резолуцију којом се поздравља саветодавно мишљење Међународног суда

правде и пошто је поздрављена посредничка улога Европске уније у дијалогу између Београда и Приштине, могли су да започну преговори у Бриселу и да дође до бриселских споразума. Какви су ти споразуми могли да буду после овакве Резолуције и пристајања да се дијалог води под покровитељством Европске уније? Па тачно овакви какве их видимо данас. Њихова једина сврха је да се, уз помоћ и сарадњу Србије, заокружи и легализује независност Косова.

Заправо, прави смисао бриселских споразума јесте у томе да се корак по корак отклоне проблеми и препреке који су по Европску унију и САД настали када је Србија одбацила Ахтисаријев план. Да је Србија својевремено 2007. прихватила и потписала Ахтисаријев план, онда би једним потезом пера била створена независна држава Косово. Како је одбацивање Ахтисаријевог плана потпуно подрило стратегију западних сила према Србији, оне су морале да смишљају нови план и да праве нову стратегију како да уместо Ахтисаријевог плана наметну Србији низ споразума који ће заменити првобитни свеобухватни план.

Преговори у Бриселу између Београда и Приштине, под покровитељством, а заправо строгим надзором Брисела, започели су у пролеће 2011, а као њихов резултат настало је неколико важних споразума или „договорених закључака”, како се тада еуфемистички говорило. Влада Демократске странке усвојила је четири веома важне уредбе на основу тих споразума. Сваки од тих споразума учвршћивао је и заокруживао независност Косова. Те четири уредбе Влада је донела у периоду од новембра 2011. до фебруара 2012. године. Реч је о Уредби о посебном на-

чину обраде података садржаних у матичним књигама за АП Косово и Метохија, Уредби о посебном начину обраде података садржаних у катастру земљишта за АП Косово и Метохија, Уредби о контроли преласка административне линије према АП Косово и Метохија и Уредби о посебном начину признавања високошколских исправа и вредновања студијских програма универзитета са територије АП Косово и Метохија који не обављају делатност по прописима Републике Србије.

Већ на основу назива ових уредби види се које су области живота предаване у надлежност независног Косова. Наша јавност уопште и Срби на Косову посебно били су заинтересовани и забринути због Уредбе о контроли преласка административне линије, јер се њоме уводи граница између Србије и Косова, односно тзв. интегрисано управљање границом.

Народ на Косову је на ове споразуме реаговао различитим врстама протеста, посебно блокирањем путева и подизањем барикада, не пристајући на успостављање границе између два дела Србије. Демократска странка Србије пружала је сваку врсту подршке у Скупштини Србије, и у јавности и посебно на Косову сваку врсту помоћи српском народу. Показало се да спровођење бриселских споразума неће ићи ни лако ни једноставно, због снажног отпора народа настојању тадашње Владе Србије да га бриселским споразумима претвори у држављане друге, непризнате државе. И док су трајали покушаји власти Демократске странке да примени ове споразуме и снажан отпор народа овим споразумима, расписани су парламентарни и председнички избори у Србији за 6. мај 2012. године.

Током изборне кампање Српска напредна странка и њен тадашњи председник Томислав Николић изричито су се противили потписаним бриселским споразумима. То је наишло на одобравање како народа на Косову тако и патриотске јавности. Међутим, после победе Николића на председничким изборима и формирања Владе СНС и СПС долази до радикалног заокрета у политици СНС. Последњи привид утиска да ће се СНС и нова власт другачије, разложно и у складу са интересима Србије, односити према бриселским споразумима које је потписала претходна Влада било је објављивање Политичке платформе Председника Републике за разговоре са представницима привремених институција самоуправе у Приштини, децембра 2012. године. У тој платформи се, између осталог, предлаже да „Влада Републике Србије у циљу заштите државних интереса не постиже даље парцијалне договоре са привременим институцијама самоуправе у Приштини у оквиру тзв. ‘техничког дијалога’, због тога што они воде промени стања на терену у корист привремених институција самоуправе, слабљењу преговарачке позиције Србије у политичком дијалогу на високом нивоу и потенцијалној дестабилизацији безбедносних прилика”. Због тога се у Платформи захтева да се преговори воде по принципу „ништа није договорено док све није договорено”.

Наравно, само што је председничка платформа Србије обелодањена, на сцену су још једанпут ступили ЕУ и западни амбасадори у Београду, наредбодавно и мање прикривено него приликом формирања Владе 2008. године. Резултат свега тога је да су Председник Републике и Влада Србије убрзо ревидирали став, па је 13. јануара

2013. године у Скупштини Србије усвојена другачија, сасвим празна и безсадржајна платформа за преговоре. Брисел и Приштина су били задовољни, а преговори Београда и Приштине су ревносно настављени све док у пролеће ове 2013. године није дошло до кључног споразума под називом Први споразум о принципима који регулишу нормализацију односа (тзв. Бриселски споразум) и Плана за имплементацију Бриселског споразума. Недавно, 13. септембра, председник Владе Србије потписао је са приштинским властима у Бриселу још два веома важна, конкретна споразума. То су Споразум о телекомуникацијама и Споразум о енергетици.

У сваком случају, уместо одбацивања већ потписаних бриселских споразума, СНС је наставила путем којим је ишла претходна власт. И више од тога. Влада Демократске странке је калкулисала у вези са кључним захтевом Европске уније да укине „паралелне институције”, односно да укине институције државе Србије на Косову. Влада СНС и СПС, међутим, прихватила је овај кључни услов ЕУ.

Шта стоји у кључном бриселском споразуму под називом Први споразум о принципима који регулишу нормализацију односа? Тај споразум потврђује да Србија признаје косовске законе, косовску владу, косовског министра унутрашњих послова, косовски правни поредак и косовске судове и, наравно, косовске изборе на основу косовских закона. С друге стране, укидају се српске општине, српски закони, српски избори, српски судови који су претходно непрестано функционисали на северу Косова. Због тога је Демократска странка Србије имала право да саопшти да овај споразум актуелну власт чини

државоубицом. Јер власт СНС дословно убија властиту државу на делу територије. Разарају се српске државне институције зарад успостављања институција нелегалне и непризнате лажне државе Косово. А поврх тога, садашња власт говори како је највиши српски национални и државни интерес и велика дипломатска победа Србије успостављање тзв. Заједнице српских општина, заправо минималних мањинских права за Србе у независној држави Косово. За награду, власт би требало да добије датум за почетак преговора са Европском унијом. То значи да је Европска унија та која усмерава дијалог Београда и Приштине и да је она та која пресуђује да ли је Србија испунила услов за добијање датума почетка преговора о приступању ЕУ.

Другим речима, садашња власт је наумила да зарад датума за почетак преговора са Европском унијом уништи све српске државне институције на Косову. То је тежак пораз државе Србије и потпуно негирање српских националних и државних интереса. Истовремено, то је и политика која је потпуно супротна политици коју је Србија водила до 2008. и око које је постојао пун национални консензус. Од те политике најпре је одустала Демократска странка, а сада је истим путем кренула и Српска напредна странка. То је пут који води у потпуни и неопозиви државни, национални и економски слом Србије. Тешко су при томе изиграна очекивања народа да ће Српска напредна странка променити антидржавну и антисрпску политику коју је водила Демократска странка.

Када је реч о бриселским споразумима, посебно место припада Уставном суду. На сваки бриселски спора-

зум или уредбу донету за његово извршење посланици Демократске странке Србије, уз подршку неколико других посланика, благовремено су подносили предлог Уставном суду да оцени њихову уставност. То није био ни тежак ни сложен посао, јер је било очигледно да не могу бити уставни споразуми којима се разбија држава Србија и преносе овлашћења на сепаратистичку власт. Оно за шта је Уставном суду било потребно највише неколико месеци да обави свој посао претворило се нереаговањем и ћутањем Уставног суда у велику бруку и срамоту, које трају већ две године дана. Документација о пилатовском прању руку Уставног суда садржана је у књизи *Нечасни мук Уставног суда поводом Косова и Мејхохије* (Београд, издање Фонд Слободан Јовановић, 2013) Наравно, у рад Уставног суда се уплела власт и својим притисцима, отвореним и прикривеним, онемогућила да Суд ради свој посао. Дописи који су из Владе стизали Уставном суду сведоче о бескрупулозном понашању власти, али и о кукавичком понашању самог Суда. Јер, ако се Уставни суд, отворено и доказано, плаши власти, како онда да се власти не плаше обични грађани? За похвалу је ипак то што су поједине судије Уставног суда издвојиле своје мишљење и показале елементарно правничко достојанство, не прихватајући да Уставни суд као последњи гарант и чувар уставности крши Устав. (*Нечасни мук Уставног суда поводом Косова и Мејхохије*, Београд, Фонд Слободан Јовановић, 2013, стр. 162-175)

Има ли Европска унија будућност?

У Србији је годинама уназад о Европској унији стварана таква слика да је она више личила на неку идеализовану заједницу, прави мали рај на земљи, него на реалну политичку творевину са својим добрим и лошим странама. Тек са избијањем економске кризе 2008. године почеле су и у нашим главним медијима да се, додуше стидљиво, појављују вести да се и Европска унија суочава са озбиљним проблемима. Полако се показивало да можда није ни у Европској унији баш све идеално. Најаве да се и Европска унија носи са тешкоћама и проблемима нису код парламентарних странака, осим Демократске странке Србије, изазвале никакву дилему, већ се, напротив, према Европској унији појачао ентузијазам који се развио у прави еврофанатизам. Демократска странка, док је водила Владу, изашла је у јавност са паролом, која се коси са елементарним разумом, да Европска унија нема алтернативу. Доласком на власт Српске напредне странке, само је настављена таква еврофанатична политика.

Вероватно никоме у самој Европској унији, осим њених пристрасних и заинтересованих службеника, не може бити јасно како је могуће да се у Србији, којој Европска унија отима део територије, шири еврофанатизам,

док целу Европску унију потреса талас евроскептицизма. Али овде се поставља још једно питање: како је и зашто у Европској унији настао евроскептицизам и како је почео да се све више шири?

Први узрок појаве евроскептицизма повезан је са избијањем велике финансијске кризе 2008. године. Са кризом се испоставило да у економији Европске уније, која је била кохезионо ткиво међу државама чланицама, ствари не стоје добро. Многе државе Европске уније живеће су далеко боље и трошиле неупоредиво више од оног што су зарадиле. Пре или касније, у једном тренутку морао је да стигне на наплату прави рачун. Тако је најпре Грчку захватила толико тешка криза да се у њој већ годинама смењују озбиљни штрајкови и демонстрације. Потом је озбиљна криза закуцала на врата Шпаније, где је незапоусленост стигла до готово невероватних 27 одсто.

Многе европске владе су пале због немогућности да на адекватан начин одговоре на изазове кризе. Посебну непријатност Унији створио је Исланд, који је прекинуо преговоре о приступању. У нашој јавности прекид преговора и напуштање европских интеграција од стране Исланда безмало је прећутано. У сваком случају, озбиљнијих дебата није било о овом преседану у историји Европске уније. Аргумент да је Исланд мали па да га зато не треба озбиљно узимати у обзир сам по себи је неозбиљан. Претходно се говорило да се ни примером Норвешке, која није чланица Европске уније, не треба бавити, јер је Норвешка опет богата, што такође говори о површности еврофанатичне аргументације.

Али, ако је Исланд мали, а Норвешка богата, па их зато не треба узимати у обзир, шта онда рећи за најаву

Велике Британије да ће расписати референдум о изласку из Европске уније? Да ли ће Србија и ту најаву игнорисати? Британија је нуклеарна сила, стална чланица Савета безбедности и земља са посебним значајем за европску економију и политику. Због чега Британија жели да напусти Европску унију и какве ће то последице имати за будућност и опстанак Европске уније?

Сигурно нико не сумња у способност Британије да добро процењује своје интересе. На основу најаве расписивања референдума о изласку из Европске уније може се закључити да је Британија проценила да ће се ствари у Европској унији кретати таквим смером да то захтева њено напуштање. Теоријски гледано, можда је заиста оправдано да Британија напусти Европску унију, а да је истовремено добро да јој Србија приступи. Али, пре разматрања и ове теоријске могућности мора се истражити шта је то у Европској унији толико лоше да Британија жели да из ње изађе, и да ли је то упозорење и за Србију да посумња у исправност уласка у Европску унију. Тим пре што Британија сигурно није допустила да буде у подређеном положају у односу на Брисел, ако већ није била у привилегованом. А Србија не да није у привилегованом положају у односу на Европску унију, већ је Брисел најдиректније уцењује да предајом дела територије плати улазницу за улазак у ЕУ.

Ако би пажљивије пратили аргументе због којих Британија најављује излазак из Европске уније могли бисмо да закључимо да Унија није организација која има сјајну, поуздану и загарантовану будућност. Односно, може се назрети да Британија пре види могућност урушавања Уније него њен напредак. У британској јавности

води се жива дебата да ли је добро напустити Европску унију или остати у њој, за разлику од Србије где је у медијима осим величања Европске уније непожељно и прогнано свако другачије мишљење. Као главни разлози због чега Британија треба да напусти ЕУ појављују се у основи две врсте аргумената. Једни се односе на економију, а други су политичке природе.

Најпре, занимљиво је да се у британској дебати за опстанак у ЕУ понављају готово идентични аргументи као и у Србији за њен улазак. Тако заговорници Европске уније у Британији тврде да би излазак из ЕУ значео „изолацију”, „да не смемо да се свађамо са ЕУ”, „да не можемо сами”, „да ће нам побећи стране инвестиције”, „да нам је боље у ЕУ”. Један од најгласнијих поборника остајања у Европској унији је некадашњи премијер Тони Блер. Видимо, дакле, да су ти аргументи готово идентични са онима који се годинама једино и чују у Србији. Такође, као и у Србији, појављују се представници крупног капитала, који отворено тврде да нема боље идеје од Европске уније.

С друге стране, у владајућој Конзервативној странци око сто посланика је изразито евроскептично и захтевају да се референдум о изласку из Европске уније распише што пре. Однос са Европском унијом постао је предизборна тема у Британији. Конзервативна странка је започела са иницијативом о „повраћају надлежности од Брисела”, „одбраном суверености” и „заштитом британских интереса”. Затим је 2011. године усвојен посебан Закон о ЕУ, којим су предвиђене све врсте референдума – сем о изласку из ЕУ. Међутим, у јавности је била све јача тема о неминовности доношења закона о референдуму

о изласку Британије из ЕУ. На крају је премијер Дејвид Камерон морао да се обавезе да ће 2017. године расписати референдум, ако у међувремену добије изборе.

Британска јавност је у основи врло скептична према Европској унији, и врло мала подршка ЕУ углавном се креће око 20 одсто. Неколико дневних новина су изразито евроскептичне и објављују оштре критике на рачун Европске уније. Најглавнији аргумент за напуштање Уније јесте повраћај суверености. По уставној теорији и историјском наслеђу, британски Парламент је суверен. Међутим, добар део прописа који важе на острву усвојени су у Бриселу, не у Вестминстеру. На њих Британија некад не може да утиче, посебно имајући у виду да Лисабонски споразум проширује подручје случајева у којима се одлуке могу доносити већином, односно прегласавањем. То значи да се у Бриселу могу усвојити прописи којима се противе неке чланице ЕУ, ако је већина других чланица за њих. Ти прописи стоје изнад националних прописа и држава је обавезна да их примењује. Британија би изласком из Уније повратила своју сувереност.

У случају Србије, Европска унија намеће неупоредиво више обавеза, јер ЕУ од Србије унапред тражи да се одрекне суверенитета на делу своје територије у корист албанских сепаратиста. Дакле, Србија би по диктату Брисела предала део своје територије, а за остатак Србије би се од стране Европске уније увео ограничени суверенитет.

Други важан аргумент за британско напуштање Европске уније односи се на чињеницу да је превише надлежности пренето са националних држава на ЕУ. Наиме, Европска унија подразумева пренос дела надлежности државе на бриселске структуре. Лондон сада жели

да врати део овлашћења која је раније пренео Бриселу. О томе британска влада најављује разговоре унутар Уније, тражећи подршку од осталих држава. Садашња британска европска политика је „мање Европе”, што значи да Брисел треба да има мања овлашћења у односу на државе. Насупрот томе, из британског угла, ЕУ све више прераста у централизовану „еврофедерацију”, која потири националне и државне елементе и концентрише власт у Бриселу. Изласком из ЕУ, Британија би повратила све надлежности, сву власт коју је имала као држава пре уласка у Унију.

Насупрот овој аргументацији, власти Србије као да једва чекају да све надлежности што пре предају Бриселу. О уласку у ЕУ власти, али и све парламентарне странке осим Демократске странке Србије, говоре као о највећој могућој благодети која ће задесити земљу. Нема ни помена да би Србија могла да формулише своју националну политику, која би трезвено проценила како је могуће да у интересу Србије буде да своје надлежности, односно своју власт, преда у руке бриселским институцијама и бирократији, које ни саме нису демократски изабране.

Од аргумената који се износе у британској јавности посебно је важан онај да је Европска унија недемократска творевина и да се рад њених органа не контролише на демократски начин. Ради се о томе да, сем европских посланика, избор осталих органа ЕУ није везан за директне изборе. Председник Европског савета (Херман Ван Ромпеј) и висока представница ЕУ (Кетрин Ештон) одабрани су на једној вечери европских лидера, 19. новембра 2009. године. Слично се бирају, без непосредних

избора, и председник Комисије ЕУ и комесари, при чему њих потврђује Европски парламент, а на располагању им стоји велики административни апарат Комисије. Једини који се непосредно, од народа бирају за европске функције јесу европски посланици. Међутим, како је Брисел исувише далек обичном човеку, излазност на изборима за Европски парламент све је мања (на последњим 2009. године просечна излазност је била 43 одсто, у Британији свега 34,3 одсто) Као шири проблем, а не само изборни, појављује се проблем „демократског дефицита ЕУ”, односно дефицита њеног легитимитета.

Србија као да се, нажалост, уморила од демократије која омогућава јавне слободе, али и обавезује. Један део наше јавности просто не може да дочека да што више овлашћења пренесемо на Брисел и да странци преузму управљање нашом земљом уместо нас самих. Питање је колико је нама стало до демократије у самој Србији, ако смо спремни да препустимо да се скоро о свему, почев од тога где су границе Србије, уместо у Србији одлучује у Бриселу.

Следећи аргумент односи се на питање да ли народ има право да гласа о Европској унији. Као и претходни аргумент за напуштање Европске уније, и овај се односи на питање саме демократије. Поборници напуштања Европске уније у Британији сматрају да народ има право да одлучи да ли жели да буде део ЕУ или не, сходно највишим демократским начелима. Британија је постала чланица Европске заједнице одлуком британског парламента (*European Act*) у време конзервативне владе Едварда Хита 1973. године, али је, по смени власти, лабуристичка влада Харолда Вилсона 1975. организовала

референдум, како би проверила и потврдила одлуку претходне владе о прикључењу Европској заједници.

Присталице референдума о изласку Британије из ЕУ данас кажу да је од тад прошло скоро четрдесет година и да народ има право да се изјасни да ли жели да остане у Унији или не. У својој књизи објављеној 2002. године (*Statecraft: Strategies for a Changing World*) бивша британска премијерка Маргарет Тачер је сматрала да се ЕУ суштински не може реформисати (*fundamentally unreformable*) и да је она „класични утопијски пројекат, споменик таштини интелектуалаца, програм чија је неизбежна судбина неуспех”, те се зато залагала да Британија поново преговара о условима свога чланства, или да напусти ЕУ и придружи се Северноамеричком споразуму о слободној трговини.

У Србији, којој Европска унија намеће услове какве ниједној другој држави није наметала, поред осталог да нормализује односе и успостави добросуседску сарадњу са сепаратистичким властима у Приштини, нема ни помена о организовању референдума о томе да ли под таквим условима Србија треба да настави европске интеграције. Власт не жели ни озбиљну дебату о томе шта за Србију значе уцене које стижу из Брисела, већ се сваки нови захтев Европске уније проглашава дипломатском победом Србије.

У кампањи за излазак из Европске уније у Британији се наводи и аргумент да су затрпани бриселским прописима. Аргумент гласи да Брисел доноси превише прописа, од којих је већина непотребна. Многи од њих су и бесмислени. Иако је тешко утврдити број страница, процењује се да корпус правних прописа ЕУ има око 80.000

до 100.000 страна и континуирано расте из године у годину. Ови прописи темељно мењају правни поредак појединих земаља, а да саме земље не могу увек утицати на њихово доношење. Бриселска бирократија по инерцији је склона да регулише и оно што не треба да се регулише, чак и у области заједничког тржишта. ЕУ је постала „бирократски монструм”, по виђењу оних евроскептичних политичара Британије који се залажу за напуштање ЕУ.

Власти у Србији немају јасну представу о томе које све прописе као држава треба да усвојимо ако желимо да postanемо чланица Европске уније, нити на који начин ће се то одразити на правни поредак земље и на живот грађана Србије. Оне знају само толико да све што Брисел тражи треба беспоговорно прихватити. Влада гаји дух подређености, послушнички однос према функционерима и чиновницима ЕУ. Као да Србија нема никакву процедуру правне државе и демократије, као да се данас ствара сасвим нова држава.

Од економских аргумената за напуштање Европске уније преовлађује став да Европска унија превише кошта Британију. Евроскептици сматрају да Британија даје више новца у буџет ЕУ него што из тог буџета повлачи средстава. Од 40 година колико је чланица, Британија је 39 година више давала него што је добијала. Британија је посебно осетљива на чињеницу да се скоро половина буџета ЕУ троши на субвенције за пољопривреду, од чега највише профитира Француска. Од пољопривреде у ЕУ живи око 5 одсто становништва и она ствара само 1,6 одсто БДП Европске уније. Такође, противници интеграције редовно истичу неразумно трошење пара ЕУ,

не само на прегломазну бриселску администрацију или пропаганду, већ и на различите бесмислене пројекте. Поред тога, ЕУ не може да усвоји завршни рачун годишњег буџета још од 1994. године, јер Суд ревизора ЕУ одбија да потпише извештај зато што обично недостаје пар милијарди евра за које се не зна где су завршиле.

Британски евраоскептици сматрају да постоје другачије и боље трговинске опције од чланства у Европској унији. Слободна трговина данас постаје општа норма, па отворено тржиште ЕУ више не пружа ексклузивне привилегије као некад, посебно не у доба еврокризе. Више од 90 одсто економије Британије нема никаквих веза са ЕУ, а мора да функционише по правилима ЕУ. Британија више увози из ЕУ, него што извози, дакле има дефицит. Извоз Британије у ЕУ је опао са 54 одсто у 2006. на 46 одсто у 2012. години, што значи да се Британија оријентише и на друга извозна тржишта. Удаљенија тржишта од Европе, попут БРИК-а, расту, а Британија је удвостручила извоз на ова тржишта током последњих пет година. Ван ЕУ, Британија би била слободнија да тргује, јер не би била обавезана бриселским нормама. Са већином држава би могла да закључи билатералне трговинске споразуме. Већа трговина са другим државама би значила и чвршће политичке односе. Еврокриза је показала да је дугорочно био промишљен и паметан потез да се сачува британска национална валута.

За разлику од британске дебате о економској рачуници колико кошта чланство у Европској унији, у Србији је власт заузела догматски став да је једино битно што пре ући у Европску унију. Намерно се обмањује јавност да Србија има економске користи од Споразума о ста-

билизацији и придруживању, иако чињенице говоре да земља има директан губитак од више стотина милиона евра од овог споразума. Извесно је да ће Србија на европском путу имати све веће и веће економске штете, које ће довести у питање и сам опстанак српске економије, а на крају и саме Србије.

Шта се може извући као закључак из аргумената који се наводе у Британији за излазак из Европске уније? Најпре да су то начелни аргументи који у основи могу важити за сваку државу чланицу Европске уније, као и за државе које желе да уђу у ЕУ. Од највећег је значаја да су ти начелни аргументи постали релевантни за тако важну државу као што је Британија. Ако они однесу победу у Британији, самим тим се непосредно отвара питање опстанка Европске уније. Већ сама расправа у Британији говори да је завршено златно доба Европске уније и да се отвара нова страница у међуевропским односима.

Сличне аргументе износи и бивши чешки председник Вацлав Клаус, инсистирајући на угрожености демократије од бриселске наднационалне творевине и сматрајући да су националне државе прави оквир за демократски поредак. Главна Клаусова указивања на дефицитарности ЕУ, када је реч и о политичким и о економским слободама, могу се видети из једног дела његовог обраћања Европском парламенту 19. фебруара 2009. године: „Данашњи систем одлучивања у Унији није исто што и класична парламентарна демократија проверена и доказана у историји. У уобичајеном парламентарном систему постоји део који подржава владу и део који припада опозицији, што у Европском парламенту није случај. Овде се спроводи само једна алтернатива, и ко раз-

мишља о другој сматра се противником европске интеграције. У нашем делу Европе, донедавно смо живели у политичком систему у коме је било каква алтернатива била недопустива и у коме зато никаква парламентарна опозиција није постојала. Стекли смо горко искуство да тамо где нема опозиције слобода ишчезава. Политичке алтернативе зато треба да постоје. И не само то. Однос грађанина ове или оне земље чланице и представника Уније није стандардни однос бирача и политичара који га представља. Поврх тога, удаљеност (и то не само у географском смислу) између грађана и представника Уније суштински је већа него што је то унутар појединачних држава чланица. То се означава разним терминима - демократски дефицит, губитак демократске одговорности, одлучивање не изабраних већ одабраних, биروقратизација одлучивања и слично (...) То је блиско повезано и са питањем просперитета. Треба отворено рећи да је данашњи економски систем Уније систем потискиваног тржишта и непрекидног јачања централног руковођења економијом. Иако нам је историја више пута јасно доказала да у овом смеру никакав пут не води, ми поново идемо у том смеру.” (Вацлав Клаус, *Европа и ЕУ: Погледај политичара и погледај економисте*, Београд, Службени гласник, 2010, стр. 220-225)

Речју, Европска унија као наднационална творевина постаје реална супротност националној држави, али и реална супротност демократији за какву знамо у оквирима националне државе. Овај сукоб између наднационалне творевине и демократије постаје још видљивији и снажно се продубљује са економском кризом. Економске мере радикалне штедње намећу се из Брисела и Бер-

лина многим државама, иако су грађани тих држава против тих мера. Најважније одлуке које се тичу живота милиона људи доносе се противно основним начелима демократије. Из ове супротстављености интереса Европске уније, као наднационалне творевине, интересима националних држава ствара се дубок јаз, који неминовно доводи у питање опстанак Европске уније у садашњем облику.

Јасно је да постоје државе попут Немачке којима је опстанак Европске уније у економском и државном интересу. Али исто тако постоје и државе којима није у интересу останак у Европској унији. Када се на ове интересе дода суштински дефицит демократије који влада у наднационалној творевини каква је Европска унија, онда је реално очекивати даље пуцање ове творевине по шавовима. Свакако, највећи изазов за будућност и опстанак Европске уније у њеном садашњем облику представља најава референдума о изласку Британије.

Да у односима између Србије и Европске уније нема оних тешких препрека и лоших искустава о којима смо претходно говорили, Србија би опет имала доста разлога да преиспита те односе. Од када је Србија добила Студију о изводљивости 2005. и потписала Споразум о стабилизацији и придруживању 2008. године, догодиле су се крупне промене, како у самој ЕУ тако и у нашим међусобним односима. У том периоду у ЕУ је на два национална референдума (Француска и Холандија) одбачен пројекат „Европског устава” (Уговор о уставу Европе), Унија је извела велико проширење од 13 држава чланица са генерално лошим последицама по свој унутрашњи развој и упала у тешку финансијску кризу, рецесију и

незапосленост, из којих се ни данас не види излаз. С друге стране, Србија се фебруара 2008. суочила са једностраном сецесијом Косова и, упоредо с тим, са општим падом привредне активности, дугорочном рецесијом и масовном незапосленошћу, распадом правосудног система и свеприсутном доминацијом извршне власти.

У читавом овом периоду главни трговински, инвестициони, безбедносни и политички партнер Србији била је ЕУ. Готово све што се у Србији одвијало, а што се подводило под израз „реформа”, текло је под менторском палицом ЕУ. Општи оквир тих односа били су Споразум о стабилизацији и придруживању и разни пратећи инструменти.

Данас се може поуздано закључити да је тај аранжман Србији донео више штете него користи, чак и када не бисмо узимали у обзир највећу штету по државне интересе Србије, а то је, наравно, покушај отимање Косова и Метохије. Крећући се по поглављима овог Споразума, навешћу само оне најтеже лоше последице његове примене по Србију.

У области тзв. политичког дијалога Србија је дужна да спољну, безбедносну и одбрамбену политику прилагођава одговарајућим политикама ЕУ. С друге стране, од ове области не постоји ништа мутније и нејасније у укупној политици ЕУ. Њене спољнополитичке, безбедносне и одбрамбене активности крећу се између стратешких интереса појединих јаких држава чланица, с једне, и деловања НАТО пакта, с друге стране. По једном споразуму ЕУ са НАТО из 2002. ЕУ може деловати у светским кризним ситуацијама онда када НАТО изрази одсуство интереса да сам делује. Овде, дакле, није реч о синхро-

низацији деловања две стране, него о истој стратегији са различитим учесницима, од којих један носи превагу. Ако је Србија прогласила војну неутралност децембра 2007. године, онда је поступање државе по начелима овог дела Споразума (ССП) у директној супротности са прокламованом безбедносном и одбрамбеном стратегијом Србије. Јасно је да би сарадња Србије са ЕУ у назначеној области само увлачила Србију у НАТО. Поврх тога, имајући у виду да је свака од држава средње и источне Европе која је примљена у ЕУ претходно постала чланица НАТО алијансе, тешко је претпоставити да би Србија могла да избегне ту обавезу, тј. тај неписани услов.

Према ССП, Србија је у обавези да развија регионалну сарадњу, тј. добросуседске односе. Ово за нашу земљу не би био никакав терет, сасвим напротив, када у овај круг суседних држава по Европској унији не би спадало и Косово, које су признале 23 државе чланице ЕУ и које признају и институције ЕУ. Тако се овај безазлени услов из Споразума у случају Србије претвара у ултиматум ЕУ да Србија развије добросуседске односе са делом своје територије. Овај процес одскора је у току у виду Првог споразума о нормализацији односа између Београда и Приштине и његовог пратећег Плана за имплементацију. То што су ови документи директно антиуставни и противзаконити, и што захтев за испитивање њихове уставности и законитости стоји нетакнут пред Уставним судом Србије већ седам месеци, не узбуђује ни једног званичника било Србије било Европске уније. Зарад испуњења њеног циља, да Србија призна независност Косова, Унија ће глатко прећи преко најбезочнијег кршења и Устава и више закона, иако ће у исто време нас-

тавити да изиграва строгог судију у питањима развоја владавине права у Србији.

У трговинској сфери, одредбе ССП о спољнотрговинској либерализацији наносе Србији велику материјалну штету. Разуме се, не зато што би Србија требало да се затвори строгим царинским и другим мерама заштите, већ управо супротно, зато што би она требало да се отвори за сва тржишта на којима може да наступи са својим производима. Извозни потенцијал Србије (пољопривреда, прехранбена индустрија, грађевинарство, електроенергија) јесте такав да би она морала да се оријентише на друга тржишта, а њена трговинска политика је све више зависна од ЕУ (око 54 одсто укупног увоза и извоза) Уколико би се остварио циљ из ССП, да се за кратко време успостави зона слободне трговине између Србије и ЕУ, ова зависност би се још повећавала. Србија је већ укинула готово све увозне тарифе за индустријске производе из ЕУ, а до почетка 2014. то треба да до краја учини и са пољопривредним производима. Уколико се и то догоди, привидна трговинска равноправност – потпуно либерализован увоз свих производа из ЕУ, значи и пољопривредних – претвориће се у потпуно трговинску неравноправност. Србију ће преплавити јефтина пољопривредна роба из ЕУ, иначе изузетно добро субвенционисана у складу са тамошњом пољопривредном политиком, а наша пољопривредна производња сасвим ће пропасти. Тиме ће бити уништена и наша највећа извозна шанса за друга тржишта. С друге стране, што показује протеклих пет година откако Србија примењује Прелазни трговински споразум као део ССП, средства из инструмената претприступне помоћи која

Србија добија од ЕУ (а који се, узгред, ни не примењују на развој пољопривреде) нису довољна ни за материјалну компензацију царинских губитака у буџету услед нагло смањених увозних царина.

Укратко, планирана динамика из ССП, по којој се спољнотрговинска либерализација Србије одвија упоредо са њеним привредним јачањем, није се остварила од када Србија примењује ССП (његов трговински део) и стога је лако закључити да је овај модел трговинске сарадње Србије и ЕУ потпуно подбацио и да га треба заменити новим.

Наредни проблем за Србију који проистиче из спровођења ССП јесте неопходност да наша земља мења своје законодавство у складу са оним из ЕУ. Претерано велико мењање законодавства у последњих пет година јесте тачка у којој Европска комисија у својим годишњим извештајима о напретку стандардно похваљује Србију. (Узгред, ово је било и једино место похвале све до овогодишњег извештаја, у којем ЕК није штедела похвале на рачун напретка у тзв. нормализацији односа између Србије и Косова.) У протеклом периоду Србија није прилагођавала своје законодавство Унији у мери која би одразила стварно придруживање и стварне потребе унутрашње реформе, већ је то чинила на начин као да је већ држава чланица ЕУ. Тако је, уместо прилагођавања законодавства, што је, како то показују искуства земаља средње и источне Европе, за процес придруживања савним одговарајући начин, Србија вршила хармонизацију законодавства као да је пред самим уласком у Унију или, пак, већ њена чланица. Као резултат, добили смо стотине закона који се не могу примењивати у стварности,

будући да је она јако далеко од оне у Унији. Како је време протицало, овај посао бивао је све узалуднији у светлости чињенице да се, из објективних разлога, перспектива чланства за Србију померала у далеку и неизвесну будућност. Из овог угла посматране, обилате похвале Комисије за ову хрпу закона показују се не само као незбиљне већ и као лицемерне.

Најзад, као пети пример лоших резултата у односима између Србије и ЕУ који произлазе из спровођења ССП, навешћу реформу правосуђа у Србији. Ово је питање које не само да у Споразуму стоји као кључно за функционисање осталих облика сарадње (слободно кретање радника, улагање капитала и пословно настањивање, пружање услуга, слободна конкуренција и др.), већ се истиче као приоритетно у покретању преговора о приступању у склопу поглавља 23 и 24 посвећених људским правима, борби против корупције и организованог криминала. У реформи правосуђа из 2008. и 2009. године, која је данас по општем мишљењу имала катастрофалне учинке за српско правосуђе, Европска унија није била недужна. Она је, наиме, најпре свесрдно похвалила и подржала ту реформу, што се види из извештаја Комисије о напретку Србије из 2009. године, да би после првих увида у промашаје наставила да пружа дискретну асистенцију Министарству правде, не осврћући се на критику и предлоге правничке струке у Србији. Тек од средине 2010. Комисија је почела са критиком, када је већ било касно да се суноврат српског правосуђе заустави. Стога, данашња подршка новој Стратегији реформе правосуђа нема много значаја, пошто је јасно да се

Унија само површно и политикантски бавила тим питањем у време када је реформа већ морала да се обави.

Ови примери показују да Србија што пре мора да се ослободи оваквих услуга ЕУ које произлазе из ССП. Другим речима, увелико је сазрео тренутак да се овај модел свеобухватних односа између Србије и ЕУ, који Србију наводно треба да доведу до пуноправног чланства, замени другим и другачијим приступом. Оним који ће у нашим међусобним односима довести до обостране користи.

Од војне до политичке неутралности

Србија је скупштинском резолуцијом 26. децембра 2007. године прогласила војну неутралност. Немогуће је замислити да је једна држава чланица једног војног савеза, а да буде политички неутрална. Другим речима, војна неутралност је нужан услов политичке неутралности. Војна неутралност не налаже нужно и политичку неутралност и могуће је да једна држава буде војно неутрална, попут Аустрије, а да истовремено буде чланица Европске уније. Али није могуће да било која држава буде у неком војном савезу и да је истовремено политички неутрална. Наравно, питање је колико је Аустрија стварно војно неутрална држава, а колико је то само на папиру. У сваком случају, војна неутралност је први и основни услов, корак у правцу политичке неутралности.

Када погледамо биланс шта је Србија добила а шта изгубила проглашавањем војне неутралности, може се извести недвосмислен закључак да је добила много, док није изгубила ништа. Никакве штете Србија нема од војне неутралности. С друге стране, Србија није имала обавезу да као припадник НАТО савеза шаље своје војнике да широм света војно бране интересе САД. Аргумент да би у овим мисијама заправо били професионални војници а не регрути не значи ништа. Јер, да ли Србин гине

за туђе интересе као професионални војник или као регрут суштински не утиче на чињеницу да он гине као најамник, зарад туђих интереса.

Поред НАТО пакта, као јединог стварног војног савеза, настала је или је у настајању и евроазијска Организација договора о колективној безбедности (ОДКБ), која нема статус војног савеза, али многи претпостављају да би у догледној будућности могла да прерасте у војни савез. Самим тим, у једном делу наше јавности помиње се и да би Србија требало да се придружи овој организацији. То значи да Србији, поред војне неутралности, на располагању стоје НАТО као стварни војни савез и ОДКБ као потенцијални.

Није тешко разумети логику присталица НАТО пакта да Србија треба да поништи војну неутралност и да се придружи овом војном савезу. У основи ове логике су опортунизам и приклањање евидентној војној сили као што је НАТО. С друге стране, могу се разумети и присталице ОДКБ, иако је реч о непостојећем савезу. Њихов страх да би Србија могла приступити НАТО пакту је оправдан и из тог страха се јавља потреба да се потражи заштита на другој страни, мада та друга страна још не постоји као војни савез. Скоро је извесно да ће у Србији увек постојати један број људи који су за НАТО савез, па самим тим није лоше да има и оних који решење виде у томе да Србија приступи ОДКБ.

Војна неутралност, која је, теоријски гледано, у средини између војних савеза, било актуелних било потенцијалних, на најбољи начин може да заштити наше националне и државне интересе. Свако померање према неком војном блоку могло би да изазове веома оштре

реакције моћних држава које сеprotиве том војном савезу, што би могло да дестабилизује Србију. Промислјеном политиком Србија би можда могла да убеди и Запад и Исток да је њена војна неутралност најбоље решење, које може да задовољи минимум интереса свих страна.

Сасвим је извесно да је прави интерес Србије да сачува војну неутралност. Тиме се Србија поставља као озбиљна држава која није спремна да ратује за туђе интересе. Војна неутралност је, поред Устава, једина од важних ствари која је у српском националном интересу, а коју власти после 2008. године нису укинуле. Додуше, те власти нерадо помињу војну неутралност, на много начина је заобилазе, али се ипак нису усудиле да је отворено доведу у питање. За Србију би било од непроцењиве важности да обезбеди да њену војну неутралност почну званично да признају друге државе. То је задатак који захтева стрпљив приступ, а за националне интересе је од највеће важности. Јасно је да нас нико неће лако признати као војно неутралну државу, већ ће покушавати да нас увуче у своју интересну сферу, због чега сама Србија мора на сваком кораку и на сваки начин да истиче своју неутралност.

Најбољи начин да Србија промовише своју војну неутралност јесте да начини природан и логичан потез и да, полазећи од војне неутралности, себе одреди и заокружи као потпуно неутралну државу тако што ће прогласити и политичку неутралност. Тек са прекидом европских интеграција и проглашењем политичке неутралности Србија се одређује и стабилизује као слободна и самостална држава која сама одлучује о својој будућности. Са политичком неутралношћу, додатну тежи-

ну и озбиљност добијала би и војна неутралност Србије. Као неутрална држава Србија се измиче из мреже непрестаних притисака и уцена од стране Европске уније и САД, притисака који утичу на све области друштвеног живота. Истина је да је данас Србија озбиљно угрожена и територијално, политички, економски и морално, и да је неопходна промена у вођењу државне политике. Та промена је у проглашавању политичке неутралности, чиме Србија отвара нову страницу у спољним односима, пре свега према Европској унији. Али на тај начин Србија утврђује јасна правила и за односе са САД и Русијом.

Политичка неутралност би коначно скинула са дневног реда питање чланства Србије у НАТО-у, односно снажно потврдила постојећу војну неутралност. Србији је потребно да наредних десет година сачува своју војну неутралност, како би је усталила и трајније избегла замку која је вреба да се ипак приклони НАТО-у. Могуће трајање и продубљивање економске кризе у Европи ствараће нове озбиљне безбедносне изазове. Србија треба по сваку цену да избегне свако мешање у проблеме који се не тичу њених националних интереса. А то је могуће само ако Србија снажно промовише и безрезервно утврди своју неутралност.

Без проглашења политичке неутралности, Србија би наставила да иде путем европских интеграција, што истовремено значи и огроман утицај Европске уније на Србију. Није случајно створен термин „евроатлантске интеграције”, који се ослања на чињеницу да је највећи број држава чланица Европске уније истовремено у саставу НАТО-а. А посебно је важно, и за нас опомињуће, да су све државе које су после пада Берлинског зида

постале чланице Европске уније најпре постале чланице НАТО-а. То значи да даље приближавање Србије Европској унији реално повећава притисак да се Србија одрекне војне неутралности и постане чланица НАТО-а. Власт Црне Горе је као највећи државни интерес истакла учлањење у НАТО, што се подудара са чињеницом да ниједна од новопечених држава Европске уније није ушла у њу, а да претходно није ушла у НАТО. Иако је убедљива већина грађана Црне Горе против, власт Црне Горе се отворено залаже за приступање НАТО-у. Демократија и глас народа мало значе у односу на снагу коју представља НАТО, на снагу која се не обазире на начела демократије и не држи до њих.

Колико је данас велики утицај Уније на Србију, а да нису још ни почели преговори о приступању, видимо свакодневно. Европска унија не само да утиче на власт када је тема државно питање као што је Косово, већ диктира и ниже и повлашћене царине на увоз цигарета из Хрватске, или намеће ГМО храну која може итекако штетно да утиче на здравље целе нације. Ако Србија не направи рез и не окрене нови лист проглашењем политичке неутралности, поставља се питање како ће уопште успети да одбрани војну неутралност када у свим другим областима живота Европска унија има предност у односу на Србију. Када Унија потпуно загосподари животом у Србији, биће веома тешко сачувати постојећу војну неутралност. Готово је извесно да САД и Европска унија рачунају да ће европске интеграције Србије у једном тренутку прерасти у евроатлантске интеграције, као што се то сада дешава у Црној Гори.

Који је одговор Србије на притисак Брисела и Вашингтона да европске интеграције прерасту у евроатлантске? Једини прави одговор је да Србија своју војну неутралност употпуни, заокружи проглашавањем политичке неутралности. Наум Европске уније и САД је да нас неприметно и постепено, корак по корак, доведу пре свега у чланство у НАТО. Улога Европске уније овде понајвише личи на улогу оног механичког зеца који служи да поведе трку паса, да би један од њих касније преузео вођство. За њихове интересе било би идеално да Србија слепо и беспоговорно следи налоге који формално и неформално стижу из Брисела. Ослабљена и обамрла Србија, која је заборавила на себе, на своје државне, националне и економске интересе, готово је идеална по мери САД и Европске уније. Са овог становишта излишна је свака расправа која би упућивала на то шта је заиста интерес Србије. Чему уопште расправа када Европска унија мисли уместо нас?

Да ли је могуће да ће Србија без отпора и борбе препустити своју судбину и своју будућност у руке Европске уније и САД, и поред тога што смо се осведочили да они хоће да отму део наше територије? Разумљиво је да је Србија уморна и разочарана дводеценијским сукобом са западним силама, у којем оне користе сва средства да милом или силом сломи отпор Србије и сведу је у далеко мање границе од постојећих. Као да у наше време почиње да се остварује стари афоризам: колико Србија треба да буде мала да не би била велика? Али замор и разочараност не могу бити оправдање у животној борби коју Србија води да преживи. У питању је сам опстанак Србије као државе и свако препуштање наше судбине у руке

странцима заправо представља неповратан пут у даље комадање и распад државе.

Шта нам онда ваља чинити пред овим огромним искушењима? Иако је Србија исцрпљена и народне снаге су на измаку, још има времена да се окрене лист и направи заокрет у односу на политику која нас води у тежак историјски пораз. Пут постоји и он је одређен заиста важном одлуком да Србија прогласи војну неутралност. Сада је време да идемо још даље и прогласимо политичку неутралност која нас ослобађа окова Европске уније и сврстава у ред слободних и суверених држава које самостално одлучују о својој будућности. Без слободе нема Србије, већ на њено место ступа некаква држава без својстава, обична марионетска творевина Европске уније.

Да ли Србија има снаге да заустави своје пропадање и окрене се неутралности која јој омогућава извеснију и сигурнију будућност? Све што се дешава са Србијом делује као да она иде у сусрет самоуништењу. Од Косова до Војводине, преко разарања српске привреде и пољопривреде, до ГМО хране и устоличења на улицама Београда Параде поноса као врховне вредности Европске уније, све нам говори да се Србија приближила укидању своје државе и свога историјског идентитета. Али, треба се сетити и да су ствари много сложеније, да је Србија и другима велика тајна. Све то што је сада изашло на површину и што је увезено из Европске уније може исто тако нетрагом и да нестане из Србије. Време које долази показате да ли је у српском народу јачи порив за животом или је јаче лакомислено веровање у бајку о лагодном животу који нуди Европска унија. Та идеја о ла-

ком животу се у овом тренутку плаћа територијом Косова, а врло брзо ће бити испостављени нови, подједнако велики и тешки захтеви Европске уније.

Када сагледамо праву улогу Европске уније у досадашњој разградњи Србије, не може бити сумње да нас даљи пут европских интеграција води у државни и економски слом. С друге стране, отвара се сложен и нимало једноставан пут проглашавања и политичке неутралности, који собом носи отрежњење Србије од опасне заблуде да било ко уместо нас самих може да нам уреди државу и запосли народ. Избор гласи: или Европска унија или политичка неутралност. Борба је неправна јер иза идеје о европским интеграцијама стоје моћне машинерије Уније и САД, али и бројне домаће странке, организације и медији, који су, што под политичким притиском што из погрешног уверења, на страни западних сила а не властите земље. На страни политичке неутралности је у овом тренутку само једна парламентарна странка, Демократска странка Србије, али и велики део не само интелектуалне већ и најшире јавности, који је против европских интеграција, и подржава политичку неутралност. Снага истине и убедљивост аргумената је такође на тој страни и то никако не треба потцењивати. Народ ће се у овој неправној борби између Европске уније и политичке неутралности одредити, а та његова одлука одредиће његову будућност и будућност Србије.

Референдум о европским интеграцијама и проглашавање политичке неутралности

Због свих не само штетних већ и погубних последица европских интеграција, најважније питање за Србију је на који начин променити, односно прекинути досадашњи однос са Европском унијом, који се остварује у оквиру европских интеграција и Споразума о стабилизацији и придруживању као кровног интеграционог споразума између Србије и Европске уније. Ако се ставља приговор да је Србија сувише дубоко ушла у интегративни процес са Европском унијом да би га сада раскидала, треба навести једноставну чињеницу да је Исланд био пред самим уласком у Европску унију када је донео одлуку о прекиду прикључења Европској унији. Али је још важнији пример Британије, која најављује расписивање референдума о изласку из ЕУ. Да се још један пут подсетимо да је британски премијер Камерон најавио да ће референдум бити одржан 2017. године ако конзервативци остану на власти, док стотинак посланика Конзервативне странке тражи да се референдум одржи и раније, односно што пре.

Референдум је, нема сумње, најлегитимније средство за доношење тако крупне одлуке о промени државне политике која је за учлањење Србије у Европску унију. С

обзиром на то да је Европска унија злоупотребила повећење Србије и сада непосредно условљава даље европске интеграције нормализацијом односа са нелегалном државом Косово, само народ на референдуму може да се изјасни о овим суштински промењеним околностима у односима Србије и Европске уније. Народ Србије треба на референдуму да одлучи да ли је за напуштање европских интеграција или пристаје да се настави досадашња политика европских интеграција.

Зато сматрам да би било најбоље, да би било неопходно организовати слободни референдум о напуштању европских интеграција, најкасније почетком 2015. године. Период од годину дана је сасвим довољан да се у Србији поведе одговорна расправа између присталица Европске уније и присталица политичке неутралности. После ове јавне расправе, предстоји референдумска кампања која би требало да омогући народу да одвагне све аргументе за и против Европске уније и да донесе коначну одлуку о томе којим путем треба да иде Србија. То би заправо значило утврђивање редоследа потеза око којег би се договориле све странке у Скупштини Србије. Ево како би тај редослед могао да изгледа: Скупштина Србије доноси одлуку о расписивању референдума почетком 2015. године. Ако народ на референдуму одбаци приступање Европској унији, Скупштина Србије прекида европске интеграције и проглашава политичку неутралност. Одређује се нова политика Србије према ЕУ и државама чланицама ЕУ, а то је политика директне сарадње са европским државама појединачно. Европској унији се нуди редефинисање Споразума о стабилизацији и придруживању. Ако Европска унија не пристаје на редефи-

нисање, укида се ССП и праве се нови споразуми који уређују односе Србије и Европске уније.

С друге стране, ако се на референдуму потврди садашње опредељење власти да води Србију у Европску унију, добија се пуни легитимитет за наставак европских интеграција, који више не може да се доводи у питање. У сваком случају то би значило крај досадашње закулисне политике Европске уније према Србији и изношење на светло дана питања шта Европска унија жели од Србије и који је одговор Србије на такву политику Европске уније. Тако би се, коначно, успоставили чисти рачуни између Србије и Европске уније, било на основу нове политике неутралности, било на основу старе политике европских интеграција. Све је боље од садашње неискрености и скривања правих намера Европске уније према Србији. И највећи еврофанатици добили би много овим референдумом, јер би се потпуно рашчистио однос између Србије и ЕУ. Брисел сада према Србији примењује „политику наде”, користећи се лажним оптимизмом за сурову манипулацију емоцијама народа. Интерес Србије је да коначно стави тачку на лажну „политику наде” Европске уније и да саопшти свој одговор на питање какве треба да буду њена будућност и њена судбина.

Сагласно бриселској процедури, по којој је потребно најмање годину и по дана за преглед стања, и најмање шест година за преговоре, као и најмање две године за ратификацију Уговора о приступању, произлази да Србија ни теоријски за десет година не може да приступи Европској унији. Дакле, ако знамо да у наредних десет година Србија не може да приступи Европској унији, а

ЕУ је Косово, односно распарчавање Србије, поставила као главни услов за наставак европских интеграција, онда је потпуно разумљиво, оправдано и неопходно да Србија треба сада да распише референдум о томе да ли прекинути или наставити европске интеграције. У противном нам се може десити да Србија наредних година настави да распродаје своје државне, националне и економске интересе зарад учлањења у Европску унију, а да се у међувремену Европска унија распадне или реформише на начин који искључује њено проширење. Зато је право време да Србија на референдуму одлучи о својим односима са Европском унијом. За присталице напуштања европских интеграција природно би било да се референдум организује у време када је странка која се противи учлањењу у Европску унију на власти, али озбиљна угроженост земље налаже да се референдум организује што је пре могуће.

Дакле, први корак у овом плану за излазак Србије из беспућа у коме се наша јесте да се, уз доношење неопходних прописа, утврди одржавање референдума о изласку Србије из европских интеграција почетком 2015. године. За Србију не постоји оправданији тренутак да се распише референдум о Европској унији од данашњег. Бриселски споразум потписан је 19. априла 2013. године, а њиме је суштински измењен положај Косова у односу на Србију. Бриселски споразум признаје косовске законе, косовску владу, косовске судове, косовски правни поредак и расписивање избора по косовским законима. Истовремено је Европска унија званично утврдила да је кључни услов за наставак европских интеграција Србије успостављање пуне нормализације односа Београда и

Приштине. За расписивање референдума не могу постојати крупнији и важнији разлози од ових.

Противници учлањења Србије у Европску унију могу бити незадовољни и заплашени овим предлогом, јер су комплетна власт и све парламентарне странке осим ДСС за приступање Европској унији. Њима на први поглед може бити ближи став да се са организовањем референдума сачека док се не промени однос снага у Србији. Али проблем са одлагањем референдума је у томе што је Србија толико дубоко ушла у односе са Европском унијом да би свако даље одлагање могло потпуно да обесмисли идеју о референдуму и значило би предају без праве борбе.

С друге стране, и политичка и медијска већина која је за Европску унију може бити незадовољна предлогом о референдуму, јер чему референдум ако они имају начин да без изјашњавања народа спроведу свој наум и гурну Србију на европски пут без повратка. Али, и заговорници Европске уније морају да знају да је једно ако на референдуму добију легитимитет за свој пут, а нешто сасвим друго ако то раде на силу и иза леђа народа. Сувише је Европска унија располутила Србију и српски народ, сувише је отворила територијалних, политичких, економских и идентитетских питања да би наставак европских интеграција Србије смео да прође без референдумског изјашњавања грађана.

Без референдума, поборници напуштања европских интеграција ризикују да Србија без гласа свог народа заврши на беспућу европских интеграција. А присталице европских интеграција без референдума улазе у опасну фазу губљења сваког легитимитета за наставак европ-

ских интеграција, јер је Европска унија толико суштински изменила околности под којима се одвијају европске интеграције Србије да је неопходно на референдуму проверити вољу грађана.

Гледајући на садашње стање односа Србије и Европске уније, избегавање референдума може Србију временом да доведе до унутрашње нестабилности и опасних тензија. Јер, Србију на путу европских интеграција чекају нове понижавајуће уцене, које кад тад могу изазвати непредвиђене реакције. У сваком случају, једна је ствар када нема образложеног предлога за организовање референдума, а сасвим је нова околност када се такав предлог изнесе. Зато сам уверен да се у тренутку када је Србија угрожена као држава не може тражити идеално решење, већ да је референдум изнуђено решење које даје шансу да народ одлучи куда треба даље ићи. Стрпљиво треба формулисати питање којим би у основи били сви задовољни. Овде није циљ да се закулисним играма било ко превари, већ да народ на референдуму заиста одлучи о својој судбини. Такође, била би законски дефинисана правила медијског представљања јавне дебате о разлозима за организовање референдума и о аргументима за и против Европске уније. Исто тако, законски би била одређена правила саме референдумске кампање, као и начин и контрола бројања гласова.

Поштени и слободни референдум препустио би народу одлуку да ли Србија напушта или наставља европске интеграције. Почетком 2015. народ би на референдуму саопштио своју одлуку. Ако би народ својом вољом одлучио да изађе из европских интеграција, то би онда захтевало даљи корак у дефинисању нове државне по-

литике Србије. Обавештавајући Европску унију да је народ донео одлуку да прекине европске интеграције, Србија би тада Европској унији упутила и захтев за редефинисање Споразума о стабилизацији и придруживању као кровног интегративног споразума који Србија има са Европском унијом. Редифинисање ССП значи укидање свих оних интегративних одредби које овај споразум садржи. Истовремено, то је и добар тренутак да Србија затражи и укидање одређених одредби које постоје у овом споразуму, а које нису у интересу Србије. Дакле, неопходно је подробном анализом утврдити шта осим интегративног дела ССП треба мењати.

У нашој јавности годинама је стварана слика по којој је Србија судбински везана за ЕУ, насупрот рационалном ставу да би односи Србије према ЕУ требало искључиво да зависе од користи коју Србија може имати из овог односа. Већ сам показао да, када је реч о кључним стратешким интересима земље, Србија има више штете него користи из досадашњег процеса придруживања од када је он добио уговорну форму. Из таквог рационалног погледа и следи неопходност да Србија и ЕУ промене модел својих односа, на чему треба да инсистира управо губитник, а то је нажалост Србија. Референдум, који тим поводом треба расписати, начин је да о томе основну одлуку донесе народ. Али, пре тога у отвореној јавној дебати треба показати да је досадашњи начин односа Србије и ЕУ могуће променити бољим, а то значи оним начином по којем ће од новоуспостављених односа обе стране имати користи, а не само једна, као до сада.

Из тог разлога неопходно је пронаћи оне тачке сарадње и обострано корисних подстицаја око којих би се

развили будући односи Србије и ЕУ. У том смислу, они би морали бити диференцирани у односу на диференцирану природу интереса једне и друге стране, али имајући у виду и одсуство оног магловитог циља који је добар део српске политичке класе и културне елите држао материјално и идеолошки прикованим за ЕУ, а то је пуноправно чланство у ЕУ. Што се ЕУ тиче, она и сама има развијене различите форме партнерстава и са европским и са ваневропским земљама, тако да за њу не би било тешко да и односе са Србијом уобличи у виду неке врсте партнерских, дугорочних и стратешких активности, полазећи пре свега од две за њу важне чињенице: прво, њена политика проширења запала је у дугорочни застој због њених унутрашњих проблема, и друго, чланство у Унији почива примарно на начелу добровољности држава.

Када је о референдуму у Србији реч, важно је да грађани буду упознати са новом политиком Србије према ЕУ, која би, уместо неуспелог и бесперспективног модела постојећег свеобухватног споразума који (не) води према чланству у Унији, предочавала нови вид будућег партнерства. Оно би за почетак имало форму већег броја билатералних споразума, у којима би се одразила обострана непосредна воља за успостављањем нових односа сарадње. Ту би, најпре, спадали трговински споразуми у оним областима у којима је могуће успоставити максимално могућу, оптималну слободу кретања роба. Претпостављам да ЕУ као јака и трговински експанзивна привреда нема разлога да укида или ограничава трговинске преференцијале према Србији, уведене октобра 2000. године. С друге стране, спољнотрговинска либера-

лизација Србије у односу на Унију по слову одговарајућих одредби ССП-а није могућа у предвиђеној динамици, како се то сматрало 2005. и 2006. године. У овом тренутку, чак ни заштитна клаузула из чл. 41 ССП не би била довољан механизам интервенције који би битно помогао Србији да сачува неке виталне делове своје привреде. За Србију би перспективно одговарао и један обухватан трговински споразум о успостављању зоне слободне трговине са ЕУ, али би он био могућ и реалан тек после знатнијег опоравка српске привреде, чему би битно помогао првобитни аранжман са више трговинских споразума.

Комплекс новог партнерства Србије и ЕУ био би употпуњен тек укључењем читавог низа сарадничких уговорних односа у питањима од обостране користи. Ту би спадали споразуми у области саобраћаја, слободе кретања и давања услуга, улагања капитала и пословног настањивања, научног и технолошког развоја, инфраструктуре, безбедности и борбе против организованог криминала, образовања, заштите животне средине, заштите потрошача и многих других области у којима би пре свега Србија имала користи у правцу подизања разних врста стандардизација по угледу на ЕУ. Уз све то, Србија би наставила живу сарадњу у читавом низу области са државама чланицама ЕУ које, по интерној подели надлежности унутар ЕУ, спадају у њихов домен уређивања и уговарања.

Укратко, учесници референдума у Србији морају бити суочени са реалном алтернативом садашњој форми односа са ЕУ која, као што се види, не подразумева никакве нагле прекиде и стратешке преоријентације (по-

грешно је питање: ко, ако не ЕУ?), већ рационално преиспитивање садашњих односа и њихово заједничко мењање.

Добар пример за успостављање сарадње са Европском унијом представља Швајцарска, која је неутрална држава. Наиме, Швајцарска је од 1972. до сада потписала 120 билатералних уговора са Европском унијом. Овим споразумима дефинисана је сарадња у области трговине, слободе кретања, саобраћаја, пољопривреде, јавних набавки, науке, Шенген-зоне итд. Швајцарска је 1992. на референдуму одбацила улазак у Европски економски простор, чувајући у суштини своју неутралност и самосталност одлучивања.

Издазак Србије из европских интеграција у основи значи успостављање нове политике међудржавне сарадње. То ће рећи да би следећи корак у новој политици Србије био успостављање јаке билатералне политике уместо досадашње политике европских интеграција. Кључна реч нове политике Србије јесте „држава”, а не Европска унија. Инсистирајући на држави Србији, ми истовремено инсистирамо и на сарадњи са другим државама. Немају све државе Европске уније исте и подједнаке интересе према Србији, као и обрнуто. Са неким државама имамо бољу економску сарадњу, са неким политичку или културну сарадњу, док неке уопште не занимамо, нити оне нас занимају.

И коначно, завршни корак у овом за Србију добром сценарију односи се на проглашење политичке неутралности. Србија ослобођена европских интеграција и тоторства Европске уније, са редефинисаним ССП или новим трговинским и другим уговорима са Европском

унијом, са новом политиком међудржавне сарадње, излази на међународну сцену као слободна држава која самостално одлучује о својим интересима. Политичка неутралност омогућава Србији да има и Споразум о слободној трговини са Русијом и трговински споразум са Европском унијом. Омогућава јој и слободу да, сагласно својим интересима, развија међудржавну сарадњу са сваком земљом са којом за то постоји обострани интерес. Политичка неутралност ничим не спутава Србију, него јој, напротив, пружа најбоље шансе да се развија као слободна држава која самостално одлучује.

Јасно је да је за Европску унију најбоље да задржи садашњи подређени положај Србије. Али проверена прагматичност Европске уније сведочи и да би она могла да пристане на политичку неутралност Србије – ако бисмо ми као земља одлучно наступили. Дакле, ипак је све у нашим рукама, под претпоставком да знамо шта хоћемо и како то да урадимо. Разумном политиком можемо да се поставимо између Запада и Истока као политички неутрална држава, која жели да сарађује и са једнима и другима, чувајући своје националне и економске интересе.

Посебну пажњу Србије морају да привуку и процеси у Европској унији. Потпуно је неизвесно којим путем ће се развијати ствари у Европи и широм света. Готово свакога дана искрсавају проблеми који упозоравају колико је крхка стабилност међународног поретка и колико је неизвесна економска перспектива, посебно развијеног и водећег дела човечанства. Та неизвесност налаже Србији да на време пронађе прави одговор како да на најбољи начин заштити своје државне, националне и еко-

номске интересе. Објективно питање опстанка Европске уније није брига Србије. То превазилази наше снаге и није питање наше одговорности. Али о судбини и будућности Србије нема ко да брине осим нас самих. Наша је обавеза да препознамо опасности које нам данас и у будућности прете као држави и нацији и да на време обезбедимо ваљани одговор. Сматрам да нема бољег одговора од политичке и војне неутралности. Неутралност нас штити онолико колико одговорни људи и народи могу својим снагама то да учине. Ако закаснимо да правовремено усмеримо државни брод у мирније воде, онда ће о нашој судбини одлучивати други. А треба се присетити како су у прошлости туђинци одлучивали о Србији и српском народу.

Србија и српски народ још увек имају могућност да пођу путем политичке неутралности. Имају шансу да распишу референдум о изласку из европских интеграција. Ако не урадимо оно што данас још увек можемо, лако нас може задесити горка судбина потпуно несамосталне, марионетске државе, која у свему мора да слуша свог татора из Брисела. Из таквог се односа веома тешко излази. Време пред нама је одлучујуће и даје прилику да се донесу добре одлуке, а пре свега она, суштински важна, о прекиду европских интеграција и проглашењу политичке неутралности. Да ли ће те одлуке и бити донете на крају зависи од воље самог народа, чијом вољом је и српска држава пре два века обновљена и правно уређена.

Закључак Куда иде Србија

Да ли Србија зна који је њен државни и национални циљ? Куда Србија иде и коју ће цену платити за пут који је изабрала? Које и какво место су западне силе намениле Србији? Шта мисли Русија о путу којим се Србија запутила? Како ће изгледати српска економија на овом путу? Нажалост, наша држава, наше политичке странке и наша јавност нити постављају нити дају одговоре на ова питања. Данас је у Србији на делу политика приступања Европској унији, што значи да једино знамо да је учлањење у Европску унију циљ за који се наша земља залаже.

А шта значи и шта подразумева политика приступања Србије Европској унији? То се питање не поставља, нити је наша јавност за њега довољно заинтересована. Чињеница је да је за сваку од држава које су од 2004. ушле у ЕУ, изузев Кипра и Малте, важило правило да прво постану чланице НАТО-а, па тек онда Европске уније. Једноставно се подразумева да су врата НАТО-а улаз за Европску унију. Утолико пре што се може поставити и питање да ли се Европска унија може ослободити ланаца војног савеза којим командују Сједињене Државе. То нас неминовно наводи да коначно размислимо како западне

силе виде приступање Србије заједници народа који сачињавају Европску унију.

Запад је свестан чињенице да Србија током своје историје никада није припадала неком трајном војном или политичком савезу. Исто тако, западне силе знају да Србија никада није слала своју војску да ратује против Русије. Добро знају и да су наша духовност и наш историјски идентитет дубоко повезани са Српском православном црквом, која никада није била под значајнијим западним утицајем, односно битним утицајем западних цркава. Истовремено, Западу је добро позната дубина историјске и данашње повезаности Српске православне цркве са Руском и Грчком православном црквом.

Какав онда закључак могу да изведу западне силе? Судајући по ономе што видимо последњих година, три су главна стуба западне политике према Србији. Први је војни и односи се на постепено приступање Србије НАТО савезу. Други је политичко-економски и значи везивање Србије за Европску унију, односно за оно што од ње остане или у шта ЕУ прерасте. И трећи стуб је духовно-идентитетски, који се у првом реду односи на значајну реформу Српске православне цркве и уопште промену историјске свести српског народа.

Дакле, неопходно је да знамо под којим условима и на који начин западне силе намеравају да интегришу Србију у своје окриље. Пошто је Европска унија за Србију била мање спорна од НАТО-а, или од захтева да се промени историјска свест српског народа, Европска унија је понела заставу и далеко је испредњачила у процесу увлачења Србије у евроатлантске интеграције. Сада се полако све гласније чује захтев за променом националног

идентитета, а убрзо ће стићи на дневни ред и захтев за приступање Србије НАТО-у.

Ако Србија жели да се учлани у западне структуре, а то заправо значи евроатлантски клуб, неопходно је да пристане на скраћење и унутрашње преуређење државе. Ту спада питање Косова, али и Војводине и Рашке. Потом ће у једном тренутку интеграције у НАТО стићи и пресестићи европске интеграције. И у најјачем смислу покрећуће се питање промене историјске свести српског народа и захтев за реформом Српске православне цркве. То је пут онако како га виде западне силе, које суштински одлучују о приступању Србије евроунијским структурама, односно евроатлантским интеграцијама. Наивно је размишљати да Србија може да измени овај пут и, рецимо, прихвати Европску унију а не и НАТО и промену историјске свести, ако одлучи да иде овим путем.

Посебно узнемирава чињеница да владајућа Србија, како она политичка тако и она медијска и економска, забија главу у песак и не жели да размотри шта у основи значи пут Србије у европске, или, истинитије речено, евроатлантске интеграције. Осим лакомисленог хвалоспева Европској унији, ништа се озбиљно о овој теми не може чути од владајуће Србије. Могао бих да разумем да се, после подробне јавне дебате, донесе и закључак да би српској пољопривреди, енергетици, индустрији, трговини, привреди, духовности, здравству, школству, образовању, науци, култури, спорту и другим областима било боље ако би Србија приступила Европској унији. Али дубоко забрињава што никакве расправе у српској јавности готово да нема. А још више забрињава што се сва-

ко другачије мишљење дочекује на нож и прети му опасност да буде проглашено за екстремно.

Србија није држава од јуче, па да се каже да је овакво стање потпуног заборав свјега што Србија истински јесте, целе њене традиције и целог њеног духовног и културног наслеђа, нормално и природно стање. Србија у свом националном бићу носи искуство да је неопходно разговарати и темељно размотрити који је пут најбољи и који пут чува српске националне интересе. Само је у периоду владавине комунизма у Србији преовладао површни дух парола и унапред прихваћених решења за пут који нема алтернативу. Заблуда комунизма је оставила дубок траг и нанела огромну, дуготрајну штету српским националним интересима. Није само комунизам представљао одрицање од свести ко смо и шта смо као народ и држава. И стварање прве Југославије имало је у својој основи заблуду да циљ Србије може бити нешто друго, а не искључиво национална држава која је најбољи чувар и гарант српских националних интереса и идентитета. И данас, по трећи пут, Србија затвара очи пред новом заблудом да Европска унија као наднационална творевина може бити циљ Србије, уместо да то буде она сама и њене традиционалне вредности и интереси.

Шта нам онда ваља чинити? Данас нам је преко потребна воља и снага да покренемо националну дебату о будућности Србије. Пред овим питањем више се не може ћутати. И важне националне институције треба да се огласе и кажу шта мисле о будућности земље и путу којим Србија треба даље да иде. Било би ипак превише да Србија, негирајући своју историју, свој национални идентитет и своју демократску традицију, без иједне ре-

чи против, односно без националне дебате, заврши на беспућу европских интеграција. Јер у том случају она би без борбе и готово шапатам предала своју будућност и своју судбину у руке странцима, у руке Брисела. Сваки глас против ове предаје Србије је важан и треба да се чује. Када ако не сада?

Постоји ли, дакле, за Србију и неки другачији пут од овог евроунијског и евроатлантског? Можда се може рећи да је једна земља осуђена да иде путем којим је вековима ишла, али се никако не може рећи да је било која земља осуђена да иде путем којим никада пре тога није ишла. А Србија никада у својој историји није припадала западним било војним, било политичким трајним савезима. Још је пред Србијом време да се размисли и својом вољом одлучи којим путем треба ићи. Уверен сам, а то и ова књига сведочи, да је то пут политичке и војне неутралности. Он не води конфронтацији са Западом, већ сарадњи са свим државама које желе да имају нормалне односе са Србијом. Политичка неутралност омогућава Србији да буде оно што она јесте и сачува свој национални и историјски идентитет. Идентитет је увек вертикала која спаја прошлост, садашњост и будућност. Запад нам упућује позив да се одрекнемо прошлости зарад будућности. То је обична бесмислица, јер се одрицањем од прошлости одричемо и од будућности, одричемо се онога што јесмо, свога идентитета.

Војна неутралност нас чува од непотребних и погубних војних авантура и усредсређује земљу да брине само о сопственим интересима. Ниједан Србин не треба да носи оружје изван српских земаља и да гине зарад туђих интереса. Политичка и војна неутралност Србије пред-

ставља сушту супротност плановима западних сила. Слободна и самостална Србија, са својим националним и историјским идентитетом, која брине само о својим интересима, то је политички и војно неутрална Србија. Ако данас не успоставимо политичку неутралност и не сачувамо своју слободу и самосталност у одлучивању, биће веома тешко да то урадимо пошто себи наметнемо јарам евроатлантских интеграција.

И када сам крајем 2007. године донео чврсту одлуку да Србија потпише енергетски споразум са Русијом о изградњи Јужног тока, имао сам на уму да Србија мора за себе да обезбеди одговарајући положај између Истока и Запада. Јужни ток уноси неопходну равнотежу и даје Србији и снагу и могућност да води самосталну и неутралну политику. Без Јужног тока економија Србије је сувише једнострана и изложена снажним западним притисцима. Заправо, да није потписан енергетски споразум са Русијом, временом би Србија постала лак плен за западне силе и потпуно би изгубила своју самосталност. Услов за самостално и слободно одлучивање јесте политика неутралности. Она нам омогућава да пажљиво водимо рачуна да Србија никада не изгуби слободу да самостално одлучује о својим националним и економским интересима.

Због тога је питање: политичка неутралност или европске интеграције кључно и судбоносно питање пред којим Србија стоји. Могуће је да већинска Србија неће желети да препозна ни шта значи политичка неутралност, нити шта у ствари значе и шта са собом носе европске интеграције. Другим речима, можда ће се без дубљивања препустити западњачкој реци да је носи куд

јој драго. И то представља неко решење. Али последице је у сваком случају немогуће избећи. Ни одлука да Србија буде политички неутрална, нити одлука да настави европске интеграције не могу проћи без крупних последица, које ће одредити наше животе и нашу будућност.

У сваком случају, ова књига представља позив на размишљање о будућности Србије. Позив да искажемо своју слободну вољу и изаберемо којим путем Србија треба да иде. Она је и позив на слободну дебату и сучељавање мишљења о томе да ли је за нас боље да будемо политички неутрални или део Европске уније. На крају, и пре свега, ова књига је позив да се у Србији организује слободан референдум и да народ својом вољом изабере између политичке неутралности и Европске уније.

САДРЖАЈ

Увод	
Србија је угрожена	5
Однос Србије и Европске уније до једностраног проглашења независности Косова	13
Улога Европске уније у разбијању Србије.....	27
Последице саветодавног мишљења Међународног суда правде.....	37
Европска унија и Косово од два одвојена процеса до захтева за фактичким признањем Косова	47
Бриселски преговори и споразуми.....	54
Има ли Европска унија будућност?	61
Од војне до политичке неутралности.....	80
Референдум о европским интеграцијама и проглашавање политичке неутралности	88
Закључак	
Куда иде Србија	100

Издавач
Фонд Слободан Јовановић
<http://www.slobodanjovanovic.org/>

За издавача
Матија Бећковић
Председник Управног одбора Фонда Слободан Јовановић

Решење корица и њрелом
Аида Спасић

Штампа

Тираж: 1 000

Београд, 2013.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна Библиотека Србије, Београд